

PAROLA

A KÖZÖSSÉG- ÉS TÁRSADALOMFEJLESZTÉS FOLYÓIRATA

2022/4. szám

A közösségfejlesztés helyzete
a felnőttképzésben

Mi az Élő Adás titka?

Beszélgetés Schiffer Andrással,
Pogátsa Zoltánnal és Pataki Györggyel

Dráma és közösségfejlesztés

Stop! Kiemelt beruházások
kampány

A Kunbábonyi Tízek Közösségi
Szövetkezet és a Civil Kollégium

Tartalomjegyzék:

Szerkesztői előszó a Parola Közösségi Folyóirat 2022/4. számához.....	3
A közösségfejlesztés helyzete a felnőttképzésben – Interjú Molnár Arankával, a KÖFE korábbi felnőttképzési szakmai vezetőjével.....	4
A Közösség konferencia megnyitója és beszélgetés Schiffer Andrással a társadalmi párbeszéd lehetőségeiről.....	8
Beszélgetés Pogátsa Zoltánnal a Közösség konferencián.....	13
Beszélgetés Pataki György ökológiai közgazdással a Deep Adaptation (Mélyalkalmazkodás) mozgalomról.....	19
Mi az Élő Adás titka?.....	24
Minden a rokonom - Természetvédelem: a létezők közösségének védelme	28
Dráma és közösségfejlesztés - A tanítási dráma lehetőségei a közösségfejlesztésben.....	32
„Comprendre pour agir” - „Értsük meg, hogy cselekedni tudjunk”	36
Út a változáshoz - A Stop! Kiemelt beruházások kampány története.....	38
Visszatekintés: „TAN-TÉR” KISTÉRSÉGI ÉS TANULÁSSEGÍTŐ FELNŐTTKÉPZÉSI SZOLGÁLTATÁSI RENDSZER – 2005-2006.....	46
Tíz éve szövetkezünk - A Kunbábonyi Tízek Közösségi Szövetkezet és a Civil Kollégium	57
Újra együtt.....	64
A Máltai Szimfónia program - Mit üzen a rádió?	66
A szervezés ereje — tanulmány az európai közösségsszervező munkáról - Könyvajánló	71
Ajánló a közösségi megoldások köréből	72
A Közösségfejlesztők Egyesületének hírei.....	75
Egy hír Békéscsabáról, régi társunk és barátunk Pocsajiné Fábián Magditól	75
2023-ban jelentős új pályázati forrás nyílik helyi, térségi és országos szervezetek számára ...	75
Visszajátszás újraírás – tréning Sepsiszentgyörgyön.....	76
Magánbeszélgetésből lett interjú: Komatál a Belvárosban is	76
Szerbiában is közösségi tervezési maraton – a Közösségfejlesztők Egyesületének támogatásával	77
Közszolgáltatás – közösségi módon?.....	77
GLC-CKA Reunion 2022 és jelentkezés	78

Szerkesztői előszó a Parola Közösségi Folyóirat 2022/4. számához

2022/4

A Parola 2022-es 4. számának nagyobbik felében az idei év egyik kulcseményével, a Közösség Konferenciával foglalkozunk, melyre novemberben, Kunbáonyban került sor.

Ezen túl a felnőttkori tanulást segítő programot, a felnőttképzést – főként annak közösségi tartalmú lehetőségeit – közösségfejlesztési vonatkozásait, mutatja be több írásunk.

Olvashatnak a drámatanítás közösségi jelentőségéről, az ökológiai közösség, humánökológia kérdéséről, rendszeresen – így most is – közlünk összegyűjtött ajánlót különféle közösségi megoldásokról.

Ahogy fentebb jeleztük, a Kunbáonyban tartott éves Közösség Konferencia előadásait tekintjük át, így Schiffer András, Pogátsa Zoltán és Pataki György gondolatait ismerhetjük meg a jelen társadalmi folyamatainak és közösségfejlesztési kilátásainak tükrében.

Jó tallózást, olvasást kíván a szerkesztőbizottság nevében

Hernádi Anna Borbála

korábban művelődésszervező Ferencvárosban, önkéntes Kóspallagon, elkötelezett a fenntarthatóság ügye mellett, a magyar vidék szerelmese. Szeretne minél többet látni, tapasztalni és érteni a világból.

A közösségfejlesztés helyzete a felnőttképzésben – Interjú Molnár Arankával, a KÖFE korábbi felnőttképzési szakmai vezetőjével

2022/4

2022. november 16-án beszélgettem Molnár Arankával, a Közösségfejlesztők Egyesületének szakemberével, oktatójával a közösségfejlesztés lehetőségeiről a felnőttképzés területén. Egy rövid bevezető után arra kértem Arankát, hogy röviden meséljen a továbbképzések tapasztalatairól, milyennek látja most a közösségfejlesztési képzések helyzetét a hazai felnőttoktatásban.

Válaszát bizonytalanul kezdte, kiemelte, hogy ez év márciusáig ő volt a KÖFE felnőttképzési szakmai vezetője, majd hozzátette, hogy most nagyon érdekes dolgokat tapasztal ezen a területen. A közösségfejlesztő képzéseket két nagy csoportra lehet bontani. Egyrészt vannak a projektekben, pályázatokban megvalósuló kötelező jellegű képzések, másrészt pedig a választható, önkéntes alapú továbbképzések. Aranka úgy látja, hogy egészen éles a választóvonal e két képzési lehetőség között. Utóbbi esetében arról beszélhetünk, hogy olyan emberek érkeznek a képzésre, akik általában már rendelkeznek valamilyen közösségfejlesztési tapasztalattal, és ezt a tudást szeretnék tovább mélyíteni. Ez nem azt jelenti, hogy a projektekben kötelezően előírt képzéseken ne találkozhatnánk őszinte érdeklődőkkel a közös cselekvés, illetve a közösségfejlesztés módszere iránt, de érzékelhető, hogy mégiscsak kevesebben vannak, mint az önkéntes jellegű képzéseken.

Általánosságban kijelenthető – folytatja Aranka –, hogy a felnőttképzés nincs jó helyzetben ma Magyarországon. A törvény állandó változásával, a keretek kiszámíthatatlanságával bizonytalanná válik a továbbképzések helyzete. Néha egyfajta „büntetőeljárás-ként” élük meg a szervezetek, szakemberek egy-egy felnőttképzési tanfolyam megszervezését és megtartását. Minden felnőttképzéssel foglalkozó szervezetnek engedéllyel kell rendelkeznie ezen a területen

az állami és európai uniós források felhasználásához. Ez önmagában még érthető is, ugyanakkor a törvény erőteljesen a szankcionálásra helyezi a hangsúlyt a támogató környezet megteremtése helyett. Ez sokszor félelmet és bizonytalanságot kelt az ezen a területen dolgozó szervezetek és szakemberek körében. A szakmai tartalom fontossága eltölpül az adminisztratív terhek mellett.

Milyen formában lehet ma Magyarországon közösségfejlesztést tanulni. Milyen keretek között valósulnak meg ezek a képzések?

Felnőttképzésben a Közösségfejlesztők Egyesületénél lehet közösségfejlesztést tanulni, többféle képzésünk kapott engedélyt, [ezek a honlapon megtalálhatóak](#). Ez azonban már csak 2022 végéig érvényes. 2023 januárjától már a 2020-as felnőttképzési törvény szerint szükséges megszerveznünk a képzéseket, jelenleg is folyamatban van az új képzések engedélyeztetési eljárása. A KÖFE-ben olyan szakemberek vannak, akik oktatnak máshol is, elméleti és gyakorlati tudással is rendelkeznek. A képzési programok engedélyei elég tág keretet adnak ahhoz, hogy minden képzésünket a megrendelő és a jelenlévők igényeire tudjuk szabni. A képzéseknek mindig vannak olyan elemei, amelyek egy-egy alkalommal nagyobb hangsúlyt kapnak, míg mások kevésbé kerülnek előtérbe. Ez a rugalmasság elvitathatatlan érdeme a KÖFE által szervezett közösségfejlesztő képzéseknek. Emellett engedélyeztettük a 120 órás közösségfejlesztő képzést, amelynek szakmai programját más nagy szervezetek is átvették, de arról, hogy ott kik és mit tanítanak nincs információ.

Itt adódik a kérdés, hogy mi lesz jövőre, hogyan tovább...

A KÖFE terve az, hogy továbbra is engedéllyel rendelkező felnőttképző intézmény maradjon az egyesület, a 120 órás szakmai képzés az első, amit engedélyeztetni szeretnénk. Utána pedig mind a 8 képzésünk esetében megvizsgáljuk azok relevanciáját, szükség szerint frissítjük a curriculumokat, és új képzéseket is tervezünk indítani ezen a területen. A KÖFE mindenféleképpen marad a felnőttképzés piacán. Fontosnak tartjuk, hogy továbbra is támogatni tudjuk a már korábban megkezdett közösségfejlesztési folyamatokat formális képzésekkel is.

Milyennek érzed a szakma megítélését a felnőttképzési területen. Milyen visszajelzéseket kaptok a képzésekkel kapcsolatban?

Miután Magyarországon az embereknek nincsen arra pénzük, hogy saját maguk megfizessék ezeket a képzéseket, így elég nehéz azt megítélni, hogy mi lenne, ha valóban a piacon szerveznénk a képzéseinket. Amikor kedvezményesen hirdetjük a kurzusokat, akkor megtelnek a képzések, de egyébként a közösségi munkát végző emberek általában ezt nem tudják megfizetni. Másrészt a megtartott képzéseken általában megdöbbennek az emberek a képzők által alkalmazott módszereken: a közös munka mindig elgondolkodtató dolog. Az oktatók először mindig igyekeznek a meglévő tudásra építeni, azokat strukturálni és ezekhez hozzáadni a szakmai tudást. Ha megnézzük az elégedettségi méréseket, akkor mindig nagyon magas pontokat adnak a résztvevők a képzésekre, a csoportátlagok egy 1-től 10-ig tartó skálán mindig 9 pont körül szoktak alakulni. Így tehát mondhatjuk, hogy a képzésekkel való elégedettség nagyon magas.

Az utóbbi időben nagyon sok helyen, sokat lehet hallani közösségfejlesztésről, és ennek van egy nem túl pozitív hozadéka is. Számptalan esetben tapasztaljuk azt, hogy azok az emberek, akik például egy projektben közösségfejlesztőként dolgoznak egészen mást értenek a közösségfejlesztés alatt, mint mi. A résztvevők általában meg szoktak döbbenni azon, hogy bár akár hosszabb ideje is ezen a területen dolgoznak, mégsem azt valósítják meg a terepen, amivel a képzésen találkozhatnak.

Hogy tudjátok kezelni ezeket a helyzeteket, mi a kifutása egy ilyen szituációnak?

Ez a résztvevők választása, a képzők nem térnek el a curriculumtól. Az alapelveken soha nem változtatunk a képzések során, ezek adottak. Az, hogy ebből a résztvevő mit visz haza, és hogyan tudja beépíteni a saját munkájába, már csak rajta múlik. Számptalan példa van arra, hogy a képzésen tanultakat minden résztvevő fel tudja használni valamilyen formában a saját tevékenységében. A nagy projektek irányítói közül is sokan gondolják úgy, hogy a közösségfejlesztés kimerül programok szervezésében. Amikor a képzésen szóba kerül például a

részvétel vagy a bevonás fogalma, akkor jön a megdöbbenés, hogy ezt így is lehetne csinálni. Tehát még mindig ott tartunk, hogy ez a közösségi működésben való gondolkodás még mindig nagyon távol áll tőlünk. Nincsen meg az a szocializációs tér, ahol megtanulhatjuk ezt a lokalitásunkkal kapcsolatban. Ezek a képzések pontosan erre irányítják rá a résztvevők figyelmét, ezzel erősítve a közös cselekvés fontosságát.

Hogyan lehetne hatékonyabban tanítani a közösségfejlesztést, milyen irányban lehetne fejleszteni a képzéseket?

Ami nagyon fontos, hogy vannak olyan módszerek, amiket hirtelen nagyon felkapnak, mint például most a [szociális hackhaton](#). De ha kimarad belőle a közösségi szemlélet, akkor nem sokat ér. Nagyon fontos ezekben a képzésekben a szemléletformálás, megmutatni azokat az értékeket, amelyek a közösségi alapú működésben vannak. Nyilván folyamatosan változik a világunk, válságok következnek, és elkerülhetetlen, hogy ezekbe a képzésekbe bekerüljenek ezek a kérdések. Nem mehetnek el a képzések mellett, hogy az emberek általában zárkóztak és nehezen mozgósíthatóak, ezekkel a problémákkal szembe kell nézni a közös tanulási folyamat során. A képzők mindig számba veszik azokat az eszközöket, módszereket, amiket be lehet vetni azokon a településeken is, ahol nehezebben megszólíthatóak az emberek. Fontos, hogy a képzések naprakészek legyenek és a képzők tájékozódjanak a résztvevők hátterével, képességeivel, előzetes tudásával kapcsolatban. Így válik hasznosíthatóvá egy-egy közösségfejlesztő képzés.

Milyen arányban alkalmaztok elméleti és gyakorlati elemeket a képzések során?

Ezeket már az engedélyeztetési eljárás közben meghatározzuk, a képzések nagy része gyakorlatorientált feldolgozással zajlik. Hangsúlyozom, hogy a tanár által közölt előadás csak egy nagyon kis része a képzéseknek. Az előbb említett hackhaton módszere kicsiben és lerövidítve részét képezi a curriculumnak. Kiválóan használható például a jövőműhely vagy a world café módszere, el is játszunk szituációkat, amelyeket utána elemzünk az elmélet segítségével. Nagyon sokféle, sokszínű módszertannal dolgozunk, már a képzések során törekszünk arra, hogy a résztvevők együtt, csoportosan oldjanak meg feladatokat. A módszerek és eszközök megválasztása mindig az oktató szabadsága, mindenki azokat alkalmazza, amelyek hozzá közel állnak.

Milyen a képzések és a valóság viszonya?

Csak valóságközeli megközelítéseket adunk. Mindig abból a helyzetből indulunk ki a képzések során, ahonnan érkeztek a résztvevők. Nyilván egy 24 órás képzéssel el lehet indítani gondolatokat, de ez nem alkalmas arra, hogy a résztvevők mélységében megismerjék és elsajátítsák a közösségfejlesztés módszertani fogásait. Így tehát az ilyen képzések, műhelyek után érkeznek még megkeresések a folytatással kapcsolatban. Sokszor megesik, hogy egy-egy ilyen alkalom után – ahol a helyi problémák kerülnek a fókuszba – még többször is együtt dolgoznak a képzők a résztvevőkkel.

Kérlek, röviden összegezd azokat a változásokat, amelyeket pályafutásod során a felnőttképzés területén tapasztaltál!

Érdekes, hogy azok a rácsodálkozások, hogy mi is a közösségfejlesztés, a részvétel, a bevonás... ezek nem múltak el. Ezek itt maradtak az emberekben. Sokszor azt tapasztaljuk a képzések során, hogy a résztvevőknek ez az első közösségi élménye, csoportos tevékenysége. Ami másabb lett, hogy régebben kevesebben foglalkoztak közösségfejlesztési képzésekkel a piacon, és éppen ezért sokkal egyértelműbb volt, hogy mit hívunk közösségfejlesztésnek, mi is ez. Aki képzésre jött az általában a KÖFE-hez érkezett meg, most viszont van olyan jelentkező, aki előtte máshol már találkozott ezzel a szakmával, és sokszor mást gondol róla, mint amivel az egyesületben találkozik. A képzőknek figyelmet kell arra is fordítani, hogy ezeket az eltéréseket hogyan tudják feloldani, miként magyarázzák el a résztvevők számára az általuk képviselt közösségfejlesztés lényegét.

Nagyon szépen köszönöm az interjút, további jó munkát kívánok!

Interjúalany:

Molnár Aranka Közösségfejlesztő. Vezetett több települési és térségi közösségfejlesztési folyamatot. Fő területe a közösségi tanulás, a közösségi munka szegénységben élő közösségekkel. A Közösségfejlesztők Egyesületének választmányi tagja, az Egyesület új kísérleti programjainak meghatározó szereplője.

Szerző:

Dudok Dávid az ELTE Szociológia Doktori Iskola doktorandusza, kutatási területe a közművelődési intézmények társadalmiasított működés módja. Folyamatban lévő kutatása során tanulmányozza a téma hazai és nemzetközi szakirodalmát, valamint szakértői interjúkat készít a közművelődési intézményrendszer képviselőivel és közösségfejlesztőkkel. A Parola szerkesztőbizottságának tagja, jelenleg aktív oktató az ELTE Közösségi és civil tanulmányok mesterképzésén.

A Közösség konferencia megnyitója és beszélgetés Schiffer Andrással a társadalmi párbeszéd lehetőségeiről

2022/4

Bevezetésként, a konferencia nyitányán megtudjuk, hogy idén 20 éves a Közösség konferencia, az elsőt Varga Tamás halálának évében rendezték. Azóta minden évben sor kerül a konferenciára, amelyet az alapítók emlékének ajánlanak. Kunbábony – illetve az itt található egykori tanyasi iskola – az otthona a Közösségfejlesztők Egyesületének és a Civil Kollégium Alapítványnak. Mindkét szervezet továbbképzéseket és közösségi találkozókat szervez ezen a különleges helyen, minden évben egyre többen jönnek ide a közösségekről tanulni.

Péterfi Ferenc, a beszélgetés¹⁴ moderátora hangsúlyozza, hogy közösségfejlesztőként mindig az érintettekkel együtt kívánják meghatározni a szükségletekre irányuló közös cselekvéseket. Hozzáteszi, hogy ez manapság nem mindig érthető, furcsának tűnhet, hogy valaki nem *megmondóemberként* érkezik egy helyi közösségbe. Valamint kiemeli, hogy a terepmunka elején mindig szeretnék megismerni azt a helyzetet, amiben dolgozni kezdenek – így nem kész cselekvési tervekkel érkeznek a közösségekhez. Az idei konferencián három különböző szakterület segítségével tekintenek rá közösségeink állapotára: (1) a helyi részvétel lehetőségei; (2) milyen gazdasági környezetben működünk: a helyi gazdasági lehetőségek megteremtése; (3) az ökológiai környezet változásai: a klímaválság hatásai a közösségekre. Mindehhez három előadót, szakértőt hívtak meg az idei Közösség konferenciára: Schiffer András ügyvédet, volt országgyűlési képviselőt; Pogátsa Zoltán közgazdászt, szociológust; Pataki György ökológiai közgazdászt.

Talán nem a legkellemesebb téma – folytatja Péterfi –, hogy a társadalmi párbeszéd kiüresedése és a kormányzati centralizációs törekvések nagyban meghatározzák az önkormányzatok és a civilek esélyeit. A társadalmi egyeztetések intézményes rendszere nagyon beszűkült, milyen lehetőségeink vannak a helyi önrendelkezés visszaszerzésére?

Köszönöm szépen a meghívást, én utoljára 15 éve jártam itt és köszönöm, hogy a Ferinek eszébe jutottam – kezdi választát Schiffer András. Kiemeli, hogy folyamatosan zavarban volt, amikor arra gondolt, hogy milyen formában tudna kapcsolódni ehhez a beszélgetéshez. Az első, amivel indít az egy teljesen szubjektív tapasztalat, hogy mielőtt választott képviselő lett (10 évvel ezelőtt) a rendszerváltástól kezdve a legkülönbözőbb szervezetekhez csatlakozott, így került ide Kunbábonyba is. Amikor 2016-ban kikerült a parlamenti politikából, döbbenet érzékelte, hogy sokkal szétesettebb a világ, mint 2010 előtt, a rendszerváltást követő 20 évben. Az elmúlt hat évben azt észlelte, hogy mintha egy ilyen *társadalmi atombombát* dobtak volna le, egyszerűen nem érzékeli azt, hogy országos léptékben tartósan meg tudnának tapadni olyan kezdeményezések, amelyek a rendszerváltás környékén voltak. Ennek vélhetően van egy ciklikussága, amelynek most a leszálló ágában lehetünk. A rendszerváltozást követően a 90-es évek végére – Schiffer véleménye szerint részben a Bokros-csomag következményeként – a társadalmi életre fordítható szabadidő a megnövekedett munkaterhek miatt meglehetősen beszűkült. Valahogy az ezredforduló környékén ez a tendencia megváltozott, és különböző környezeti problémákkal és a globalizáció kritikájával foglalkozó mozgalmak megerősödtek és összekapcsolódtak. Ennek legekleatásabb példája a Zengő lokátorállomás elleni összefogás volt. Ennek a továbbéléséért értelmezhetjük például a civil összefogást a tatai Öreg-tó megmentéséért.

A második gondolat a társadalmi párbeszéddel kapcsolatos. Ha a saját képviselői pályafutására gondol, akkor az első kifejezés, ami eszébe jut ezzel kapcsolatban – némi iróniával – az a nemzeti konzultáció. És még mielőtt jókat nevetünk ezen – folytatja – felveti azt, hogy az a politikus, aki ezt az egész örületet meghonosította, azért nem teljesen hülye ember. Valami oka van annak, hogy ő ezzel az eszközzel operál, és mint azt a választási eredmények bizonyítják, nem teljesen sikertelenül. Nevezetesen azt szeretné hangsúlyozni Schiffer, hogy 1990-ben az MDF-SZDSZ politikai megállapodás első pontja az volt, hogy az 1987-es jogalkotási törvényből kivették a társadalmi vita intézményét. A rendszerváltozás alkalmával lehetőség nyílt arra, hogy nagyon fontos törvényekről társadalmi párbeszéd indulhasson el, létező helyi közösségek kifejthették véleményüket például a gyülekezési törvénnyel kapcsolatban. Ehhez képest az új magyar demokrácia azzal nyitott, hogy ezt egy tollvonással megszüntette. És ha végignézzük az azóta alakult kormányokat, azt láthatjuk, hogy az érdemi társadalmi részvétel lehetőségei – mindig alapos indoklással – egyre csak szűkültek. Ezek a törvények pontosan azokban az ügyekben üresítették ki a helyi közösségek érdekérvényesítési lehetőségeit, amelyek a legalapvetőbben érintették a helyi közösségek jövőjét. Ez a tendencia folytatódott 2010 után, ebben fő bűnös a

kiemelt beruházási törvény. Schiffer úgy látja, hogy amikor Orbán Viktor 2002-ben megbukott, sok tekintetben levonta a tanulságait a végül is kudarccal végződő első kormányzásának. Például szembe nézett azzal, hogy az új magyar demokrácia eleve az elitek paktumával született, nagyon kevesen (alig negyedmillióan) vettek részt a rendszerváltás tényleges folyamataiban. Ez egy egész rendszert érintő demokratikus deficitet okozott, erre válaszként találták ki a nemzeti konzultációt, amely legalább a részvétel illúzióját megteremti. Mindez azért veszélyes, mert az illúzió csak elfedi a bajt, így nem lehet egyenesen beszélni a problémákról.

A harmadik dolog, amit Schiffer megfogalmaz az az elmúlt covidos 2 év tapasztalása. A gazdasági bizonytalanság Magyarországon komoly áruhiányt okozott a kereskedelemben. A kormányzati válságkezelés egy lokalista fordulatot is hozhatott volna a helyi gazdaságok erősítésével. Ez azonban nem történt meg. A társadalmi szolidaritás és a helyi cselekvések támogatása helyett oligarchák bezárt szállodáinak felújítását támogatta a kormányzat. Schiffer abban hisz, hogy ha egy ilyen válsághelyzetben a többlet támogatást megkapják például azok, akik helyben természetett gyógynövényeket próbálnak eladni, akkor lehet, hogy sikerül nem csak a mikrogazdasági struktúrákat megerősíteni, hanem a mindennapi szokásokat a nagy ellátó láncokról áttéríteni a helyi közvetlen kapcsolatokra. Ezt elmulasztották, pedig ez nem csak gazdasági, hanem társadalmi szempontból is egy soha vissza nem térő lehetőség volt.

Negyedikként pedig a helyi közösségek megerősítése szempontjából nem mehetünk el a nagyon erős centralizáció mellett. Schiffer azt gondolja, hogy ha vannak helyi szervezetek, azok tartalommal tudnák megtölteni a településrészek önkormányzatiságát. Például egy Kunszentmiklós típusú városban – amelyet önálló identitással rendelkező részekből állítottak össze – nagyon fontos lenne a településrészi önkormányzatiság megvalósítása. Ezekhez sokkal jobban tudnának kapcsolódni az emberek helyi identitásuk révén. Éppen ezért lenne fontos misszió ebbe a keretbe életet lehelni, és ez nem egy reménytelen vállalkozás. Jó példa erre Pécs, illetve Istenkút, ahol a helyi hatalom képviselőit érdekeltté tették a közös ügyükben.

Az egyik nagyon fontos probléma, – kezdi Péterfi – hogy maga az önkormányzat is nagyon kevés jogosítvánnyal rendelkezik, és a gazdasági függőség is jelentős. Kovács Edit teszi hozzá, hogy a társadalom dühösnek és tehetetlennek érzi magát, pedig már nagyon cselekedne. A bizonytalanság azonban ezt nagyon megnehezíti.

Kunbábony megpróbálkozott egy ilyen rész-önkormányzatiság megvalósításával – érkezik az újabb hozzászólás –, azonban ezt az önkormányzat leszavazta, nem jött össze a dolog. Azóta viszont azt tapasztalják, hogy a népesség egy jelentős része elöregedett, a beköltöző fiataloknak pedig nincs kötődésük a helyhez. Mindemelett gazdasági alapja sincs az önállósodásnak. Az emberek egymáshoz kapcsolódása gyengébb lett, az önkormányzatin kívül nincsenek közös tulajdonok a településen. És hangsúlyosan nagyon nehéz a közös ügyekért a közös felelősségvállalás.

Beke Márton azt meséli, hogy Győrben az építészfórumon volt szó arról, hogy a társadalmi egyeztetés mennyire hasznos vagy éppen haszontalan építészeti ügyekben. Egy nyolchónapos közösségi tervezési folyamatban, amikor szabályzatokról és építészeti kérdésekről beszélgetnek egy tér kialakítása kapcsán, derül ki, hogy nincs tudása az embereknek arról, hogy milyen formában szólhatnak bele őket érintő ügyekbe. Jelenleg nincs semmilyen struktúra, ami az állampolgároknak elmagyarázná, hogy milyen lehetőségeik vannak. Születnek jogszabályok és vannak lehetőségeink, de ezeket meg kell érteni, és a napi gyakorlatra szükséges lefordítani őket. Nagyon nagy élmény az, amikor az emberek egy konkrét ügy kapcsán megélik a beleszólási lehetőségüket, ebbe az irányba lenne érdemes tovább haladni, több ilyen közvetlen élményt lehetne adni az embereknek.

Halmi Zsuzsa szerint nagyon fontos látni, hogy a korábbi közösségi megmozdulások mindig valami *ellen* szerveződtek, sérelmek kapcsán. Ezeknek a lehetőségei is jócskán csökkentek, de még kevésbé van tapasztalatuk az embereknek arról, hogy milyen *valamiért* összefogni és cselekedni. Ezeket az ügyeket lenne érdemes megtalálni. Az a tapasztalata, hogy sikeres közösségi kezdeményezés akkor alakult ki, amikor *valamiért* elkezdtek együtt gondolkodni.

Velencei Ági a részvételi demokrácia tanulását tartja nagyon fontosnak. Ez egy nagyon hosszú tanulási folyamat, amelynek része, hogy a képviselőkre nem ellenségként tekintenek, hanem lehetőség van a kérdésekre és a párbeszédre. Egy ilyen kezdeményezés indult el Budapesten a IX. kerületben. Mindezt együtt kell megtanulnunk, mert minden fél érdekeltté válik egy ilyen folyamatban.

Sélley Andrea hozzáteszi, hogy a kisközösségek tekintetében vannak jó példák az együttműködésekre. De sosem indult be igazán a rész-önkormányzatiság megvalósulása Magyarországon. Talán azért, mert a politikusok egy része nem támogatja. Megtörténhetne az, hogy ha a városlakók várospolitikát alkotnának, akkor a helyi politikusok erre „jobban rá tudnak ülni”? Kioltja vagy erősítheti a részvételi és a képviselői demokrácia egymást?

Giczey Péter hozzáteszi, hogy a jogalkotási törvény egészét törölték el 1990-ben, nyilván ennek része volt a társadalmi vita intézménye. Ettől függetlenül a társadalmi vitának különféle lehetőségei nyitva állnak. Valamint hozzáteszi, hogy az egyik lehetőség a társadalmi részvétel előmozdítására a közmeghallgatás intézménye, azonban az a tapasztalat, hogy a hatalmi oldalról ezt igyekeznek elbújtatni, ellehetetleníteni, kiüresíteni. És a másik oldalról pedig kérdés, hogy mennyire veszik igénybe az állampolgárok ezeket a lehetőségeket.

Benedek Gabi is az intézmények felől közelít, az ezekben vetett bizalom nagyon alacsony. A részvételi demokrácia új intézményeiben célcsoportként kezelnek minket, és nem aktív alakítójuként. Ez alkalmas lehetne a bizalom növelésére, ami a demokrácia fontos építőköve.

Schiffer András egy technikai megjegyzéssel kezdi a válaszát, amely pontosítja, hogy Magyarország első jogalkotási törvénye 1987-ben keletkezett, ez tartalmazta a társadalmi vita intézményét. Az MDF-SZDSZ megállapodás nem törölte el a jogalkotási törvényt, azt 2009-ben az Alkotmánybíróság nyilvánította semmissé. A képviselői és részvételi demokrácia viszonyával kapcsolatban azt emeli ki, hogy mindannyian civilek vagyunk, a politika és a civil társadalom szembeállítása tévedés. A világ legcivilibb dolga pártban politizálni – véli Schiffer. Ma a legnagyobb probléma, hogy a pártrendszernek nincsenek meg azok a szerves gyökerei a társadalomban, amelyek a nyugati társadalmakban megvannak. A helyi társadalomhoz való kötődésnek erősebbnek kellene lennie, mint a pártzíneknek. Ez az, ami itt nagyon hiányzik, a pártpolitikai elit ma nagyon kontraszelektált. Ha nincsenek meg a szerves kapcsolatok a

társadalmi szervezetek és a pártok között, akkor kiéleződik a részvételi és a képviseleti demokrácia közötti ellentét – zárja gondolatait Schiffer.

Végjegyzetek:

▣ A 2022. november 4-én, Kunbáonyban elhangzott beszélgetés átiratát Dudok Dávid készítette.

Meghívott előadó:

Schiffer András magyar ügyvéd, politikus, 2010 és 2016 között országgyűlési képviselő, a Lehet Más a Politika egyik alapítója, 2010 májusa és 2012 januárja, valamint 2013 és 2016 között a párt parlamenti frakcióvezetője, 2013-2016 között a párt társelnöke.

Szerző:

Dudok Dávid

A szerző 2018-ban szerzett oklevelet az ELTE Községi és civil tanulmányok mesterképzésén, mindig érdeklődve figyelte a helyi községi kezdeményezéseket. Szülővárosában, Esztergomban immár 15 éve tagja egy kis színjátszókörnek, melyet 2020-ban egyesületté alakítottak barátaival. Jelenleg Az ELTE Szociológia Doktori Iskola Szociálpolitika programjának harmadéves PhD-hallgatója, kutatási területe a községi kulturális intézmények társadalmiasított működési módja.

Beszélgetés Pogátsa Zoltánnal a Közösség konferencián

2022/4

Ha gazdasági szinten összeomlásról beszélünk, akkor milyen mozgásterük lehet a kisközösségeknek? Meg tudják-e teremteni maguknak a saját jólétüket? Hol vannak ennek a határai?

„Szerintem haladjunk a világgazdaságtól a magyar társadalom rögválósága felé!” – kezdi előadását Pogátsa^[1]. Ha a világgazdaságról beszélünk, akkor mindenekelőtt tudásról és hozzáadott értékről van szó, tehát elég nagy evidencia – és ezt ugyanúgy tudják az akadémiai szférában és az üzleti életben is –, hogy ez a világgazdaság arról szól, hogy ki milyen humán tőkét tud felmutatni. Sokkal inkább erről, mint az infrastruktúráról. És amelyik ország ebből többet tud felvonultatni, az lesz a versenyképesebb. Pogátsa a *Miért buknak el a nemzetek?*^[2] című könyvből hoz példát. Nagyon széleskörű természeti erőforrásokkal rendelkező országok közül nem mindegyik tud sikeres lenni. Például Szaúd-Arábiában vagy Venezuelában egy nagyon szűk társadalmi csoport birtokolja a hatalmat, ami egy nagyon egyenlőtlen társadalomhoz vezet. A fent említett könyvben egyetlen olyan ország szerepel, amelyben ez nagyon máshol működik, ez pedig Norvégia. Ott, még mielőtt megtalálták volna az erőforrásokat már egy olyan rendszert kezdtek működtetni, ami az erőforrások elosztásáról szól. A cél tehát az volt, hogy közösségi alapon minél több ember tudjon részesülni az erőforrásokból és élhessenek a tanulás és a középosztálybelivé válás lehetőségével. Akár a demokráciáról, akár a gazdaságról beszélünk kulcsfontosságú a középosztály fogalma, amely magától nem jön létre. Thomas Piketty francia közgazdász szerint minél inkább piaci gazdaság van egy országban, az annál inkább polarizálja a társadalmat, míg az állami redisztribúció erősíti a középosztályt. Amikor demokráciáról beszélünk, akkor nagyon fontos, hogy erős legyen a társadalomnak ez a középső rétege.

Magyarországon nem ez van, én azt szoktam mondani – folytatja Pogátsa –, hogy a 70-30 társadalmunk vagyunk, amit adatokkal is nagyon szépen alá lehet támasztani európai összehasonlításban is. Ezekből az elemzésekből az látszik, hogy van egy pont, ameddig semmit sem közelednek egymáshoz a relatív pozíciók (vagyis a magyar társadalomban nőnek az egyenlőtlenségek – a szerk.). Amennyiben országok között viszonyítunk tehát – az abszolút növekedés ellenére – azt látjuk, hogy az alsó 70 százalék nem zárkózik fel, a felső 30 százalék pedig nagyon távolodik. A magyar társadalom alsó hét tizede nyugat-európai értelemben nem

középosztálybeli. Ennek nagyon fontos következményei vannak, hiszen a leszakadókat nagyon nehéz mobilizálni. Ennek két oka van: hátráltatja a mobilizációt az iskolázottság és a tájékozottság hiánya, valamint az anyagi depriváció. Ezért lehet az, hogy valaki nem meri elmondani a véleményét, mert ha elveszíti az állását, egy hosszabb munkanélküli időszakot nem tudna túlélni. Általánosítással azt mondhatjuk, hogy Magyarországon az alsó 70 százalék fél, és nincs anyagi biztonságban.

Összefoglalva a kutatások alapján az látszik, hogy a magyar társadalom a gazdaság tekintetében inkább a közösségi értékekre helyezi a hangsúlyt, a kulturális tengelyen viszont a zárt, autoriterebb pozíciót foglalja el. Korosztályok tekintetében elmondható, hogy a fiatalabbak nyitottabbak, mint az idősebbek; Budapest-vidék összevetésében pedig az látszik, hogy a fővárosban sokkal inkább a közösségi megoldásokat részesítik előnyben az individualista megközelítésekkel szemben. Így tehát, ha nagyon erősen akarok fogalmazni – folytatja Pogátsa –, akkor tulajdonképpen két Magyarország van: egy budapesti és egy vidéki. Ez a legutóbbi választások eredményén is jól látszik. A 12 éve regnáló kormányzat értékpreferenciáit nézve azt láthatjuk, hogy az az erősen individualista értékek mellett teszi le a voksát, a jóléti állam intézményeit elavultnak tartja. Emellett pedig a kulturális tengelyen egyértelműen a zárt oldalon helyezkedik el. Ehhez képest nagyon érdekes, hogy a Fidesz szavazóinak fele nem itt van, gazdasági értelemben a közösségi oldalon helyezkedik el. Ők viszont azt gondolják, hogy a közösségi, esélyteremtő politikát a Fidesz valósítja meg. Ami azért nem meglepő, mert a 2010 előtti kormányzatok nem viselkedtek baloldaliként, így az ellenzékben nem látják ezt a potenciált. A [Policy Solutions](#) Értéktérkép kutatását ebben a témában [ide kattintva](#) lehet megtekinteni.

Mindemellett ez egy erősen centralizált ország. Ha őszinték lennének a helyi önkormányzatok, akkor el tudnák mondani, hogy minden döntés Budapesten születik meg, azon belül is a kormányban – folytatja Pogátsa. Körülöttünk minden top-down működik, miközben más országokban helyi ügyekben a helyi önkormányzatok döntenek. Ebből az is következik, hogy a helyi ügyek képviselője falba ütközik – tehát valójában a helyi ügyek is országosak. Helyi kezdeményezések nem tudnak helyiek maradni az extrém centralizáció miatt. Ameddig rendszerszintű változások nincsenek, addig minden helyben nyújtott segítség homokba fog futni, mert nem lehet helyi erőforrásokra épülő fenntartható fejlesztéseket megvalósítani. A rendszerszintű változásokhoz pedig politikai többséget kell szerezni, így lehet elérni a szubszidiaritást. És ha még sikerülne is elérni a rendszerszintű decentralizációt, akkor is fennáll az a probléma, hogy nagy a szakadék a felső 30 és az alsó 70 százalék között ma Magyarországon – véli Pogátsa.

A kutató azt látja a legnagyobb problémának, hogy a közösségi megoldásokat szorgalmazó csoportok folyamatosan csak magukhoz beszélnek. „*Most is ezt csináljuk* – utal a közgazdász a Közösség konferenciára – *miközben kevesen vagyunk. Tehát azt kellene belátni, hogy önmagunkban*

kevesen vagyunk, ki kell lépni a komfortzónánkból, és olyanokkal kell beszélni, akik nem úgy gondolkodnak, mint mi. Ennek a 30-nak szóba kellene állnia azzal a 70-nel, és meggyőzni őket arról, hogy az a jó, amit mi akarunk. Persze ez nagyon nehéz, könnyebb olyanokkal szót érteni, akik körülbelül ugyanazt gondolják, mint mi. Csak az nem annyira hasznos.” És nyilván nem mindenkit lehet meggyőzni, ez nem is lehet cél. De a változáshoz szükséges 30-40 százalék meggyőzése lehetséges. Pogátsa szerint ez a középosztály-deficit az, ami nagyon megkülönbözteti Magyarországot a régió más államaitól.

A magyar társadalom értékválasztásait tekintve nagyon szeretne közösségi megoldásokat – összegez Pogátsa –, ez mozgatta a rendszerváltoztatást is. A politikai változásokkal egyidőben azonban megtartották volna az oktatásban, a nyugdíjrendszerben, a szociálpolitikában azokat a civilizációs vívmányokat, amelyekről azt gondolták, hogy jól működnek. Később kiderült, hogy részben ezeket is felszámolta a rendszerváltoztatás. Mindeközben a Kádár-rendszer nagy hibája, hogy rendkívül individualizálta, atomizálta az embereket, ezért nem védekezett a magyar társadalom a kapitalizmus embertelensége ellen 1990 után.

Melyik lehet az optimális sorrend? – teszi fel a kérdést a beszélgetés moderátora. Sokan csak a saját érdekeiket tartják szem előtt, és nem tudják ezeket a mikroközösségek érdekei mögé helyezni. Az az első, hogy egy más típusú rezsím alakuljon ki, vagy az első lépés, hogy elkezdünk egy párbeszédet?

Pogátsa szerint a legeleső lépés az értéktisztázás. Nagyon sok ember azt gondolja, hogy neki nincs ideológiája, mert az ideológia szó nagyon pejoratívvá vált az utóbbi időben. Tehát az első lépés, hogy mindenki lássa be, hogy mindenkinek van ideológiája, mert az nem más, mint egy koherenciára épülő világkép. Nem ideologikusnak lenni sokkal rosszabb ennél. Ha pedig törekszik valaki egy koherens világképre, akkor az alapján vall valamit, hogy a közösség vagy az egyén feladata-e az uszoda működtetése, az iskola működtetése, vagy hogy mit gondolunk az abortuszról, a marihuánáról... Ezekről vannak véleményeink, amelyek nem egyeznek a politikai döntéseinkkel. Tehát három lépésben szükséges tisztázni a dolgokat: elsőként a technokrata világképet kell meghaladni. Például a magyarok többsége azt vallja, hogy szakértői kormányzatra van szükség, pedig a politikai kérdések értékek mentén dőlnek el. A politikusok szakértőkkel való helyettesítése egy hamis illúzió. A második lépésben szükséges tisztázni az értékeket. Például külföldön nagyon nehéz elmagyarázni azt, amikor egy baloldali tömörülés megválaszt miniszterelnök-jelöltnek egy olyan embert, aki minden érték tekintetében a jobboldalon van. „*Ennek az országnak nincs addig kivezető út, ameddig nem tisztázza magában ezeket az inkoherenciákat*” – véli Pogátsa. Ameddig az dönt el mindent, hogy valaki szereti-e Orbán Viktort vagy nem, addig nincs kiút ebből a csapdahelyzetből. Az előválasztás sem érdemi kérdésekről szólt, hanem az *Orbán vagy nem Orbán* dichotómiáról, ami azt eredményezte, hogy az emberek olyan pártokra (is) szavaztak, amelyekkel nem értenek egyet. Ahhoz, hogy a helyi szint oldódjon, először decentralizálni kell a rendszert, de addig nem lehet ezt megtenni, ameddig inkoherens módon működnek az értékválasztások – zárja válaszát Pogátsa.

A Budapest-vidék egyenlőtlensége Trianon következménye – véli egy hozzászóló. Ameddig nincsenek középvárosok, addig ez így is fog maradni. Ez egy adottság, amivel valamit kezdenünk kell. Más típusú kutatásokban is tetten érhetők az értékválasztással kapcsolatos magyar sajátosságok. Mi a garancia arra, hogy ha leváltjuk ezt a rendszert, akkor bármi változik?

Én nem értek egyet ezzel a Trianon-elmélettel – kezdi válaszát a közgazdász. Egyrészt az egy nagyon más kor volt, akkor sem voltak igazi ellensúlyok a városok. Másrészt pedig például Kassa ma semmivel sem más, mint mondjuk Szeged. Semmi ok nincs arra, hogy a mai magyar városokban ne lehetne létrehozni olyan egyetemeket, sajtót, televíziót, középosztályt, amely jelentős ellensúlyja lehetne Budapestnek. Nincs semmiféle Trianon-fátum, egyszerűen nem támogatják ezeket a kezdeményezéseket. A második kérdés tekintetében azt mondhatjuk, hogy ha most lenne politikai változás, akkor Pogátsa szerint rosszul járnánk. Ha a mostani miniszterelnököt leváltanánk ellenzéki aspiránsára, akkor nem jutnánk előre. Nem is erről van szó, hanem arról, hogy ha letisztázná az ellenzéki közösség, hogy mit akar, akkor nem azok

lennének erősek, akik ma. És ez abban is megnyilvánul, hogy akik már egyszer tönkretették ezt az országot, ne kerülhessenek újra pozícióba. A személyes politizálás helyét át kellene vennie egy szubsztantív irányvonalnak, amely új embereket emelne be az ellenzékbe.

Egy újabb hozzászólás érkezik egyetértve az elmondottakkal. Hiába hívunk be döntési pozícióba olyanokat, akik nem rendelkeznek a döntésekhez szükséges kompetenciákkal, ez egy csapda. Nagy dilemma, hogy egy más vízióval rendelkező kormányzat hogyan, mennyi idő alatt valósítaná meg a szubsidiaritást. Mert volt olyan tapasztalat, hogy helyi, megyei szinten is loptak el pénzeket...

Egészen biztos vagyok benne, hogy ekkor nem volt meg ehhez a kompetencia, nem volt alkalmas rá ez az ország – válaszol Pogátsa. Ez pont olyan, mint a gyereknevelés. Ameddig azt gondolod a gyerekedről, hogy alkalmatlan arra, hogy egyedül elmenjen az iskolába, és nem engeded el egyedül, akkor alkalmatlan is marad rá. Ehhez néha az kell, hogy tévedjen és hibázzon és abból tanuljon. Helyi szinten bukások szükségesek ahhoz, hogy tanuljon ebből a társadalom, és ne válassza meg újra a korrump politikusokat. De ez nem történt meg, elmismásolták a dolgokat. Miközben a politikus pedig úgy csinált, mintha minden kompetenciája meglenne a pénzek elköltéséhez, és nem voltak őszinték a választóikkal. És valóban nagyon rossz az, amikor úgy hívnak meg politikusokat döntési pozíciókba, hogy nincs meg hozzá a szükséges kompetenciájuk. De ma pontosan ez történik. Például a mai tüntetések hasonlóan szerveződnek, tüntetnek, petíciókat írnak alá, de tudják, hogy nem lesz belőlük semmi, mert nincs mögöttük valós politikai felhatalmazás. Ezzel a folyamattal pedig erodálódik a demokráciába vetett hit. Először többséget kell szerezni, egy pár tízezres közeg nem tud valódi változást elérni. Az egyetlen megoldás az, hogy hosszabb távú folyamatokat kell generálni, amelyek sokakhoz elérnek. Pogátsa a [podcastjét](#) hozza példaként, amellyel széleskörű közönséget tud megszólítani. Ameddig bizonyos csoportok nem válnak valódi politikaformáló közösséggé, addig az akciószerű kezdeményezések csak rombolják az emberek hitét. A nyugat-európai emberek beszélgetnek társadalmi, szociálpolitikai kérdésekről, és ez hosszútávú folyamatokat indít be. A konfrontáció pedig csak értelmetlenül rombol.

Az előválasztás alkalmával egy olyan embert kerestek, aki képes megszólítani az eliten kívül másokat is, mégsem működött. Lehetne egy olyan elképzelés – érkezik az újabb hozzászólás – hogy a jelenlegi középréteget erősítő kormányzati politika a saját dugájába dől, mert kialakul a vidéki középosztály. Közösségfejlesztőként pedig olyan helyi ügyeket keresünk, amelyekben emberek együtt cselekednek, és kilépnek a mindennapi acsarkodásokból.

Rendben van, akkor vessük össze ezt az előválasztást az amerikaival – javasolja Pogátsa. Amerikában egy évvel korábban már elkezdődik, alapvetően mindenki a saját pártja előválasztásán indul, tehát Márki-Zay Péternek a jobboldalon kellene alternatívát nyújtania. Nem könnyű, de meg kellene szerveznie. Baloldali előválasztáson pedig baloldaliak induljanak! Egy év

alatt körbeutazzák az országot, és erősítik a jelenlétüket a helyi közösségekben. Megválasztják és utána még mindig van egy csomó ideje a kampányban. Magyarországon az egész lezajlott pár hét alatt, és utána a megválasztott jelölt hónapokig visszatartotta a programját, később tette közzé. Az ötlet jó volt, de ezt nem így kell megvalósítani. Ezzel így nem volt esélye a jelöltnek olyanokat megszólítani, akik egyébként nem rá szavaztak volna. A második, hogy mitől lesz középosztály? Ez egy anyagilag megerősödött és tudásalapú társadalmi csoport. De most egy olyan körben élünk, ahol olyan dolgokról kell döntést hozni, hogy bővítsük-e a paksi atomerőművet, vagy belépünk-e az eurózónába? Nem könnyű kérdések. Hány magyar ember van, aki mondjuk tudna valamit ezekről mondani? Szerintem ez egyszámjegyű százalék Magyarországon. Az anyagi erősödés nem vitatható, ugyanakkor a szellemi tartalom nem fejlődik ilyen mértékben. Ezért szükséges beszélgetnünk másokkal, hogy a középosztály értse, hogy mi történik a világban. Az ügyekkel pedig az a probléma, hogy a helyi ügyek nem helyi szinten dőlnek el. Például a Fertő tó ugye egy soproni ügy, de a helyiek nem tartják ezt egy helyi ügynek, mert nem a soproniak építik az ottani beruházásokat. Ameddig nincs rendszerszintű decentralizáció, addig ez az érzület nem fog változni. Az újabb és újabb kudarcélmények pedig kontraproduktívvá válnak.

Ez mind-mind időbe és rengeteg pénzbe kerül. Kinek kellene ebbe befektetnie? – érkezik a kérdés.

Pogátsa szerint ez nem így van. Mindenki környezetében van olyan, aki másképpen gondolkodik, mint ő. A családjában és munkahelyén is vannak ilyen emberek, ehhez egy olyan közös pont kell, ami mentén el lehet kezdeni együtt gondolkodni. Mindannyiunk életében vannak olyan emberek, akik másképpen gondolkodnak, akikkel lehet ilyen dolgokról beszélgetni. Nem politikai agitációról és támadó hangnemről van szó, hanem valódi kérdésekről és támogató hozzáállásról, a közös sorsunk alakításáról. *„És akkor nem érzed azt, hogy teljesen reménytelen az egész”* – teszi hozzá Pogátsa. Ha minden ember egy kicsit kilép a komfortzónájából, akkor a sok kicsi erőfeszítés nagy változáshoz vezethet.

Létrejöhetnek-e gazdasági önállóságra berendezkedő közösségek?

„Kizártnak tartom” – kezdi válaszát Pogátsa. A specializációnak olyan szintjére jutottunk, ahol ez már nem lehetséges. Egyre kevesebb dolgot csinálunk, de azt nagyon jól – ez eredményezi a gazdasági fejlődést. Mára már az a helyzet, hogy a munkánkon kívül semmi máshoz nem értünk. A túlspecializáció nagymértékű függőséget okoz. Ezt persze részben vissza lehet fordítani, például a globalizáció visszaszorulóban van. De annyira messzire jutottunk a specializációban, hogy ma már nem lehet önálló gazdasági rendszereket létrehozni, képtelenség. Ez egy illúzió. Arról nem is beszélve, hogy ha összeomlás van a világban, akkor az eredményeidet azonnal elveszik – zárta gondolatait Pogátsa.

Végjegyzetek:

^[1] A 2022. november 4-i beszélgetés átiratát Dudok Dávid készítette.

^[2] Acemoglu, D., & Robinson, J. A. (2018). Miért buknak el nemzetek?: A hatalom, a jólét és a szegénység eredete. HVG Kiadó Zrt.

^[3] https://ujgyenloseg.hu/author/pogatsa_zoltan/

Meghívott előadó:

Pogátsa Zoltán (Budapest, 1974.) közgazdász, szociológus, a nemzetközi politikai gazdaságtan szakértője. A Nyugat-magyarországi Egyetem docense, a Közép-Európai Egyetem, az ELTE és a Veronai Egyetem oktatója. A NyME Széchenyi István Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola témakiírója. Az Új Egyenlőség szerkesztőbizottságának elnöke és főszerkesztője.^[3]

Szerző:**Dudok Dávid**

A szerző 2018-ban szerzett oklevelet az ELTE Közösségi és civil tanulmányok mesterképzésén, mindig érdeklődve figyelte a helyi közösségi kezdeményezéseket. Szülővárosában, Esztergomban immár 15 éve tagja egy kis színjátszókörnek, melyet 2020-ban egyesületté alakítottak barátaival. Jelenleg Az ELTE Szociológia Doktori Iskola Szociálpolitika programjának harmadéves PhD-hallgatója, kutatási területe a közösségi kulturális intézmények társadalmiasított működési módja. Azokat az érdekes pontokat keresi, ahol a helyi civil kezdeményezések kapcsolódni tudnak a társadalmi innovációkra nyitott közművelődési intézmények programjaihoz.

Beszélgetés Pataki György ökológiai közgazdással a Deep Adaptation (Mélyalkalmazkodás) mozgalomról

2022/4

Pataki néhány idézettel kezdi a beszélgetést^[1], rávilágítva a klímaválság súlyosságára. Az ENSZ jelentése szerint a klímaválság globális mutatói rekordokat döntöttek 2021-ben az óceánok vízszint-emelkedésétől a légtér szennyezettségéig. Ez egy lehangelő indikátora annak, hogy az emberiség kudarcot vallott a klímaváltozás kezelésében. A meteorológiai világszervezet főtitkára szerint sem jobb a helyzet, sőt a hosszútávú előrejelzések szerint egyre többen élnek majd vízhiányban. A szélsőséges időjárás közvetlen hatással van mindennapi életünkre, az országok által vállalt célkitűzésekhez képest az előrelépés elégtelen. Az éghajlati válság mérséklésére csak a társadalmak gyors átalakítása az egyetlen mód. Gyökeres, nagy léptékű változásra van szükség a gazdaság és az élet minden területén. *Ha elfelejteném, hogy miben élek, ezek segítenek abban, hogy ismét eszembe jusson.* – szúrja közbe a kutató. A koronavírus-válság után a károsanyag-kibocsátás a járványt megelőző szintre ugrott vissza, ez azt jelenti, hogy az emberiség egy nagy lehetőséget szalasztott el a gazdaság újraindítása közben. Európa több, mint kétszer olyan gyorsan melegedett az elmúlt 3 évtizedben, mint a világ többi része, ennél csak a sarkkörök melegednek gyorsabban – írja a meteorológiai világszervezet. A felmelegedés gazdasági kára évente több 10 milliárd euróra rúg, mindemellett a kritikus ellátási rendszerek (például a víz-, gáz-, elektromos hálózatok) egyike sincs biztonságban, mindegyikben van olyan gyenge láncszem, aminek a meghibásodása súlyos üzemzavarokhoz vezethet.

A [Deep Adaptation](#) mozgalom pont ebből indul ki, hogy lejárt az idő, elkéstünk, nincs visszaút. A klímaváltozást gyors átállással nem lehet megoldani, hatását az arcunkba fogjuk kapni a mindennapi életünkben. A kiindulópont az, hogy nézzünk szembe az elkerülhetetlen összeomlással. Pataki kiemeli, hogy korábban az ENSZ-nél dolgozott, kormányoknak adott ajánlásokat a klímaváltozás mérséklésével kapcsolatban. Ezek a kezdeményezések azonban megbuktak, nem indítottak el olyan változásokat, amelyek előrevetítenék, hogy most végre a világ vezetői belátják a helyzetet. A társadalom össze fog omlani, ezzel azonban majdnem lehetetlen szembe nézni. Azok az apró-cseprő dolgok, hogy csökkentjük a hulladékot és többet gyalogolunk autózás helyett teljesen hatástalanok. Pataki jobban szereti azt, ha szembe nézünk a valósággal, és nem áztatjuk magunkat. Ettől még lehet, hogy tévedünk... de sok helyen ez már bekövetkezett. És akkor mi a teendő? Mit lehet tenni egyáltalán?

Nem tudjuk például mi fog történni akkor, amikor majd nem folyik a csapból a víz. Fel vagyunk-e készülve erre? Mi történik, ha megszakad az élelmiszer-ellátási lánc? Ezek nagyon letargikusnak hangzanak, de ezek mégsem letargiába taszítanak engem – teszi hozzá Pataki. A Mélyalkalmazkodás elmélete előtérbe helyezi a konfrontációs paradigmát, és kidobja az ablakon azokat a megközelítéseket, amelyek hisznek a tudományos megoldási lehetőségekben. Sőt a makroszintű beavatkozások hatékonyságát is kétségbe vonja. Az országos szintű politika sem fogékony az összeomlás elméletére, mert erre nem lehet politikai programot építeni. A járvány alatt már megtapasztalhattuk, hogyan omlottak össze globális ellátási láncok: a pandémia idején csak azok az emberek tudtak mindig élelmiszerhez jutni, akik közvetlen kapcsolatban álltak a termelőkkel. Megmutatkozott a legmodernebb társadalmak sérülékenysége.

A Mélyalkalmazkodás elmélete szerint nem reménytelen a helyzet, lehetőségeket is kínál az összeomlás válságának kezelésére. Elsősorban közösségi, kollektív megoldás szükséges. Át kell vinnünk az összeomlás utánra azokat az értékeket, amelyeket fontosnak tartunk, és ebből az egyik a kooperáció. Az ember felemelkedése is ennek köszönhető, még akkor is, ha emellett létrehoztunk egy olyan társadalmi rendszert, ami szélsőségesen a versenyre épül. De a Deep Adaptation arról szól – és ez remekül illik a közösségfejlesztéshez –, hogy le kell ülni kollektíven beszélgetni arról, hogy hogyan tartjuk meg, ami értékes. Alapvetően négy kérdésre kell válaszolnunk. Hogyan visszük át azt, ami értékes és megőrzendő (ami nem pusztít sem társadalmilag sem környezetileg)? Mit kell elengednünk (vágyak, szükségletek)? Mit kell visszahoznunk ahhoz, hogy a nagy ellátási rendszerek összeomlása után is élhessünk (a természetben fontos tudás)? Hogyan tudunk szembenézni a várható veszteségekkel (hogyan kezeljük a klímaszorongást)? Tehát a Deep Adaptation a megőrzés, az elengedés, a visszahozás és a megbékélés eszközeivel akar dolgozni – összegzi gondolatait Pataki.

És van még egy kulcsfogalom, amivel a Mélyalkalmazkodás dolgozik, ez pedig a *radical hope* (radikális remény). Ők azt mondják, hogy az igazi remény nem az a felszínes bizakodás, amit például az EU zöldpolitikája vetít előre, amely abban hisz, hogy ez a rendszer még megmenthető. Kutatóként Pataki úgy gondolja, hogy ennek a kultúrának rengeteg eleme pusztító. A radikális remény – mely csak akkor fog megszületni, ha ez a szembenézés megtörténik – egy aktív remény abban, hogy van mit továbbvinni, lesznek, akik továbbviszik, meg tudunk békélni a következményekkel, és tudunk kreatívan adaptálódni a kialakult helyzethez. Ez nem a kétségbeesés és a cselekvőképtelenség irodalma – folytatja Pataki –, hanem pontosan a cselekvőképességünk kerete. Ebben a nagy bizonytalanságban mégiscsak hiszünk abban, hogy valami jó fog születni. A mai társadalmakban a marginális gyakorlatok azok, amelyek a reményt adják. Ezeken most még nevetünk, de ezen kezdeményezések azok, amelyek segíteni fogják a túlélést és az újrakezdést. Pataki szerint minden reményt ezek a teljesen alulról jövő közösségi kezdeményezések jelentik, hasonlóan az őslakos kultúrákban megjelenő megoldásokhoz. Példaként a teljesen szétvert amerikai őslakos kultúra túlélési stratégiáját és alkalmazkodási képességét említi.

Ha értéként megőrizzük a kooperációt – szól a moderátor kérdése –, akkor ezek a kisebb csoportok később valamilyen formában együtt tudnak-e majd működni egymással? Hiszen nem a nulláról kell újrakezdeni. Mi történik most, ami ebbe az irányba mutat?

Közgazdászoként nagyon sokan afelé fordultak, hogy a piacgazdaság vagy az állam által dominált közszolgáltatások nem segítik elő a bizalmat és az együttműködést. Viszont a szolidáris gazdaság pont ilyen és sosem szűnt meg igazából, ott van például a kaláka (amelyet most éppen tiltanak és üldöznek) – válaszol Pataki. A rövid ellátási láncok például segítenek abban, hogy ne egy piaci logikájú gazdaság, hanem egy társadalmilag felelős gazdálkodás épüljön ki. Az állam elosztási logikája hasonlóan kizsákmányoló jellegű. Így tehát a közösségek lehetnek a kulcsai a méltányosabb fogyasztásnak és elosztásnak. Példaként egy Baranya megyei permakulturális közösségi kertészet létrehozását említi Pataki, amelyet többek között a tudás közös birtoklása és a szolidaritás tart egyben.

A makroszintű rendszerek továbbra is folytatják a kizsákmányoló hozzáállást, amelynek a következményeit a saját bőrünkön is tapasztalhatjuk például aszály formájában. A Duna alacsony vízállása, valamint a paksi bővítés kapcsán a bonyolult rendszerekbe kódolt emberi hibákra hívja fel a figyelmet Pataki az atomerőműveket hozva példaként. Ezen rendszerek összetettsége akkora kockázatot hordoz magában, ami önmagában indokolja azok felszámolását – idéz egy 1980-as évekbeli tanulmányt a kutató. És akkor még nem esett szó a mesterséges intelligenciáról. A Mélyalkalmazkodás ezeket a vívmányokat nem vinné magával az összeomlás utánra. Az energiaválság következtében újra elindított erőművek példája is mutatja a rendszer rezilienciájának hiányát.

Újabb kérdés érkezik a közönség soraiból: mi a helyzet a pénzzel? Elképzelhető egy olyan rendszer, amelyben nincs pénz? Jelenleg még nem tud kibontakozni egy ilyen kezdeményezés, hiszen minden más rendszer még pénzben gondolkodik.

Igen, sokan nem tudják elképzelni, hogy pénz nélkül jobb lenne – kezdi válaszát Pataki. Vannak olyan marginális kezdeményezések, amelyek például helyi pénzekkel operálnak, de nem tudnak jelentős teret nyerni. A szakirodalom szerint lehetséges, hogy egyszerűen a képzelőerőnk nem elég jó, ez az egyik akadály annak, hogy alkalmazkodjunk. Nagyon nehéz kijönni abból, ami van és elképzelni, hogyan lehetne máshogy, mi lehetne az alternatívája a jelenlegi rendszernek. A válasz a Deep Adaptation és az elengedés. A korábbi összeomlások alkalmával is kidolgoztak stratégiákat az emberek arra, hogyan élnek túl a válságokat. Mi szerencsés helyzetben voltunk eddig, mert nem volt erre szükségünk, de most tudatosabban készülhetnénk az összeomlás utáni újrakezdésre a fent említett 4 kérdés megválaszolásával.

Vajon ezek a szolidáris együttműködő közösségek mekkorák lehetnek?

A gyors válasz az, hogy nem lehet tudni. Valahol ott érhet véget a szorosabb közösség, ahol már nem tudjuk néven nevezni egymást. Minimum ez összeköti minket. Engem egyszer nagyon kigúnyoltak – folytatja Pataki – amikor úgy beszéltem a bálnákról, mint a testvéreimről. Pedig ez egy másik kultúrában teljesen természetes, nálunk pedig anomália. Ez is korlátot jelenthet a változásban. A szorosabb, élőbb kapcsolat egymással és a természettel elősegíthetné a megoldáskeresést és az összeomlás utáni újrakezdést – zárta gondolatait Pataki György.

Végjegyzetek:

^[1] A 2022. november 4-i beszélgetés átiratát Dudok Dávid készítette.

^[2] Forrás: http://humanokologia.tatk.elte.hu/?page_id=137

Meghívott előadó:

Pataki György – Közgazdászként, azaz társadalomkutatóként az ökológiai közgazdaságtan problémavezérelt, transzdiszciplináris és poszt-normál kutatási irányát követem. Érdeklődéssel figyelem, kritikailag elemzem és segítem megvalósulni azokat a kezdeményezéseket, amelyek az ökológiai fenntarthatóság és a társadalmi igazságosság jegyében születnek a gazdasági értékteremtés szándékával. A tudomány, a szakpolitika és a társadalom párbeszédének, az akciókutatásnak és akciótanulásnak, valamint a részvételi demokráciának elkötelezett híve vagyok.^[2]

Szerző:

Dudok Dávid

Dudok Dávid, az ELTE Szociológia Doktori Iskola doktorandusza, a Parola szerkesztőbizottságának tagja. Közel 15 évvel ezelőtt egy esztergomi középiskola színjátszó körében próbálta ki magát először a színpadon. Az évek teltek, de a színdarabok és a versmondás iránti szenvedélye kitartott, így barátaival 2020-ban megalapították az Esztergomi Színjátszókör egyesületet. A kis civil szervezet versműsorokkal és rövid előadásokkal színesíti Esztergom és környéke önszerveződő kulturális életét. Büszke tagja ennek a valóban önkéntes alapon szerveződő, emberi léptékű helyi közösségnek.

Mi az Élő Adás titka?

2022/4

Hétvége a 75 éves Lajos bácsi Nagydoboson, a helyi fiataloknak és az érdeklődőknek gyékényfonást fog tanítani. A tiszteletdíját, az alapanyagot és a műhelyfoglalkozás összes költségét december 9-én magánszemélyek adták össze Budapesten, a Ferencvárosi Művelődési Központban.

Itt rendezte meg a Közösségfejlesztők Egyesülete (KÖFE) az Élő Adás című adománygyűjtő estét, melyen közel 80 nagylelkű vendég vett részt az ország számos szegletéből. Az Élő Adás esteket Magyarországon jellemzően közösségi alapítványok szervezik. Maga az ötlet Angliából, Londonból származik, ott és a világ több pontján *Giving Circle* néven ismert.

A **Piri-Teri a Nagydobosi Roma Nőkért Egyesület** mellett másik két, szintén fiatal civil szervezet készült erre az alkalomra. Egy-egy különösen jó, 6 perces előadással érkezett a **Diósdiai-Diósdért Egyesület (DiDi)** és az **Angyali-szigeti Civilek Egyesülete** is, hogy úgymond, ajánlatot tegyen a meghívott vendégeknek. A DiDi a rendezvényeikre használt helyiség felszerelésére, az Angyaliak a szigeten található utcácskák névtábláira gyűjtött sikeresen.

2 026 220 forint. Ennyi gyűlt össze ezen az estén a három szervezetnek összesen, de ahogy mondani szokás, mi nem a pénzért csináltuk. A KÖFE célja az volt, hogy a tekintélyes méretű tagságát megmozgassa. Lehetőséget kínált egy sokaknak új, inspiratív folyamatba való bekapcsolódásra, és ami talán a legfontosabb, együttműködésre buzdította az egymással csak ritkán találkozó, szórványosan együtt dolgozó tagjait.

Az, hogy végül ez sikerült, azt hiszem a legnagyobb eredmény a KÖFE számára. Nehéz lenne összeszámolni, hogy hány önkéntes, mennyi munkaórát töltött el a kitalálástól a megvalósulásig, már csak azért is, mert a munka egy része, talán a leghálásabb része még hátra van. A hamarosan beérkező adományokat a KÖFE továbbítja a támogatott szervezeteknek, akik rövidesen megkezdik a munkát.

De, hogy mi is pontosan az az Élő Adás, és miért nyüzsgött miatta az a sok ember?

Adott egy helyszín, ahol kényelmesen elfér 80-100 ember, van három szervezet három különböző tervvel, ötlettel, amelyekre az általuk és a szervezők által meghívott adományozóktól támogatást remélnek. Az esemény előtt legalább egy hónappal a szervezők elkezdik felkészíteni a csapatok képviselőit, az előadókat, hogy szigorúan 6 percen el tudják majd mondani, kik ők, mivel foglalkoznak, mi a küldetésük, és persze, hogy mi az, amire ott és akkor pénzt gyűjtenek. A háttérben párhuzamosan zajlik az adományozók, a vendégek meghívása. Általában úgy oszlik el a feladat, hogy a szervező vállalja a meghívások felét, a másik felén pedig a három szervezet osztozik. Egy ilyen este megrendezéséhez az optimális vendéglétszám 80 és 100 fő között van.

A szervező vállalja továbbá a helyszín biztosítását, a vendéglátást, a műsorvezetést (amely talán a legsarkalatosabb része az estnek), valamint az adminisztrációt és a kommunikációs feladatokat. Az esemény tulajdonképpen egy show, sokan egyfajta árveréshez hasonlítják. Két és fél, három óra alatt a vendégek ismerkednek egymással, lazulnak, jókat beszélgetnek, majd a műsorvezető felkonferálja a főszereplőket, akik valóban 6 percen bemutatkoznak, és elmondják, hogy mekkora támogatásra számítanak. Kezdetét veszi az adományozás. Két ún. felajánlási kör van. Mindhárom szervezet projektjének lehet adományozni, abban a sorrendben, ahogyan a színpadra léptek. A műsorvezető feladata az, hogy koordinálja a felajánlásokat és közben folyamatosan motiváljon, buzdítson arra, hogy segítsék elérni a szervezetek által kért összegeket.

A Magyarországon 8 évvel ezelőtt bemutatott módszert eddig szervezőként csak néhány közösségi alapítvány használta, ez a mostani alkalom ilyen módon unikálisnak számít. Az eddigi alkalmakon támogatott civil szervezetek száma összesen közel 40, és a fent említett összeggel együtt már 72 millió forintot tudtak gyűjteni az Élő Adásokon, melyet többségükben magánszemélyek adtak össze.

De miért éri meg ennyi embernek ennyire sok és fáradtságos, sokszor többeknek kényelmetlen munkát befektetni? Hiszen mennyivel egyszerűbb egy pályázat megírása, nem? DE!

Valójában sokkal egyszerűbb. Itt azonban a szervezetek megtanulhatnak – jól – kérni, kommunikálni a környezetükben lévő potenciális támogatóikkal, erőforrástérképet készíthetnek önmagukról, elkötelezhetnek sokakat az ügyük mellett, színpadi beszédet tanulhatnak a bemutatkozásukhoz, és végül irtó büszkéek lehetnek magukra, hogy mindezt végigcsinálták. Mert nem hinném, hogy ezek a talpraesett, karizmatikus hölgyek (az est *speakeri* egytől-egyig nők voltak) ne tudnának más módszerekkel, más, tőkeerősebb szervezetekkel kooperálva forrást találni az álmaikhoz! Nem hiszem, hogy egy ezzel foglalkozó cég, akár pro bono, nem lenne kapható arra, hogy legyártson néhány utcanév-táblát az Angyali-szigetre, vagy hogy nagy, több országban jelen lévő műszakicikk-kereskedő ne támogatná szívesen a diósdiai eseményeit egy projektorral. Ismerem őket, és biztos vagyok benne, hogy ha ezt az utat választanák, sikerülne nekik.

Az Élő Adás azonban több annál, hogy pénzt kérnek és kapnak civilek. Amennyiben egy támogatott szervezet jól sáfárkodik a feléje érkező bizalommal és szeretettel, hosszú évekre megalapozhatja működése társadalmi/közösségi beágyazottságát, támogatottságát. Olyan értékes kapcsolatokra tehet pár óra alatt, amelyek a közösségi médiában való kommunikációval talán évekbe telhetnek.

Ez a három szervezet idén ősszel úgy döntött, hogy nem a könnyebbik utat választja. Végtelenül hálásak vagyunk a bátorságukért, a kitartásukért. (Piroska, a nagydobosiak képviselője a felkészülés során több alkalommal is éjszakai műszakja előtt, ill. után vett részt az online tréningeken)

Köszönettel tartozunk minden kollégánknak, akik hosszabb vagy rövidebb ideje a szervező csapatot alkotják, mindenkinek, aki akár csak a legcsekélyebb munkával is támogatta a felkészítést vagy magát az eseményt. Külön köszönet illeti a már-már legendássá vált Sütiflottát – élükön magával a Süti mamival, vagyis Velencei Ágival –, akik rengeteg finomsággal halmozták el a vendégeket. Továbbá innen is köszönjük az FMK-nak, hogy rendelkezésünkre bocsájtotta a helyszínt.

Szerző:

Szerző:

Oláh Roland – Eredetileg szociális munkás, sokat foglalkozik a mélyszegénységben élőkkel, az ifjúsággal, néhány éve erőteljesebben a közösségfejlesztés felé fordult. Két éve tagja a KÖFE választmányának, egyébként a Ferencvárosi Községi Alapítvány támogatásosztási felelőse.

Minden a rokonom - Természetvédelem: a létezők közösségének védelme

2022/4

Napfivér, holdnővér és anyaföld

Észak-Amerikában a nomád indián törzsek jellemzője volt, hogy ha valamilyen speciális növényt kerestek – fűszernek, gyógyszernek, festéknek -, és megtalálták a keresett fajt, nem gyűjtötték be. Tovább kerestek, és ha még találtak újabb három-négy tövet, akkor szedtek csak belőle. A leszedett növényt nagy tisztelettel kezelték. Leszedésekor fűzfakéreg dohányból áldoztak egy keveset, és pár szóban megköszönték, hogy növény-testvérük táplálja, segíti őket. A sziklával, földdel, vízzel, fákkal, állatokkal, völgyekkel, széllel hasonló, rokoni viszonyt tartottak fenn a saját, arapahó, lakota vagy feketeláb törzsek.

Mitákuye Oyás'iny – minden a rokonom! – hangzik el a lakota köszöntés, amely mindent kifejez a másikkal, minden mással való találkozás kapcsán. És amely viszonyulás oly nagyon különbözik a mi emberközpontú és hierarchikus világlátásunktól. ...helló Uram!

Romantikus képzeletünkben élő indián testvéreink persze ugyanúgy ölték, kiszorították, elüldözték egymást, elrabolták egymás leányait, asszonyait, ellopták lovaikat, mint bármely más gyarló népcsoport. Nem voltak se jobbak, se rosszabbak, mint ázsiai pusztákon kóborló távoli nomád rokonaik. De megfogalmazták azt, ami a közösség mint elvont fogalom esszenciája: minden a rokonom. Ahogy Kipling üzeni: *Egy vérből vagyunk, te meg én! Gyere*

Maugli! Hívja vissza a mindenek közösségéből kivált emberkölyköt a dzsungel.

A jelen cikkben néhány gondolat erejéig azt fejtegetem, hogy a közösségek élet-halál harca nagyrészt abból adódik, hogy a természeti kapcsolatrendszeren kívül helyezték magukat. Nincs rendezőelv, mint amilyen a mamut csak közösségben történő le vadászhatósága, vagy amilyen a közös betakarítás volt.

Közösségi ökológia – ökológiai közösség – humán ökológia

Az **ökológia** az egyed feletti szerveződési szintekkel foglalkozó élettudomány. Bár élőlényközpontú, de figyelembe veszi az élő szervezetek és az élettelen környezeti elemek kölcsönhatását. A **közösségi ökológia** ezen belül egy speciális ág, amely az élőlényközösség tagjai közötti szabályozó viszonyokat próbálja felderíteni. Mi történik egy lápréten, ha a mezei cickányok mellett csalityáró pocok is és törpe cickány is bekerül a közösségbe? Ezek versengenek? Átadják egymásnak a betegségeiket, parazitáikat? Kiszorítják egymást? Mi történik, ha egy menyét-állomány is elterjed ugyanitt? Szabályozza vagy feléli a kisemlősöket? Hullámozni kezd előbb a kisemlősök, majd a ragadozóik állománya? Követik egymást? És ha az egész tetejére meg rátelepszik egy csúcsragadozó? Egy gyöngybagoly pár? Hogy alakulnak az állományviszonyok? És hogy alakulnak, ha ezt az ökológiai közösséget, annak élőhelyét az *ember* autópályákkal, csatornákkal, lakóparkokkal szabdalja fel? Ha rágcsálóirtószert juttat ki? Ha a baglyokat kizárja a költőhelyéről? Ez utóbbi kérdések már a **humánökológia** tárgykörébe tartoznak. S mivel jelenlétünk már mindenhol kiterjed, a legtöbb ökológiai közösség már csak a humán vonatkozásokkal együtt vizsgálható.

Érdekes, hogy euro-amerikai kultúránkban fel sem merült, hogy emberi közösségeink természetét, jobb működését a minket körülvevő **ökológiai közösség** szövetébe ágyazottan vizsgáljuk. Ez nem hibánk, hanem kulturális evolúciónk sok-sok véletlenből eredő következménye. A minket éltető környezettől látszólag függetlenedni tudtunk. Nehezen képzelhető el közösségszerveződés – különösen nem eltervezett közösségszervezés – anélkül, hogy a közösségbe beleértsük a minket körülvevő, több mint emberi világot. A természetvédelem éppen ezért a mindenek közösségének védelme.

A természet szervező ereje az emberi közösségekre

Közösségeink tökéletlen működésének egyik oka lehet, hogy azt gondoljuk: az emberi közösségek jó működésének legfőbb feltétele az emberek közötti viszonyok rendbetétele. De minden más „ökológiai hatótényezőtől” magát kiszakító emberi közösség éppen olyan gyámoltalan és magányos, mint amilyen az egyedülálló ember a csoportban élőhöz képest. Így, a létezők – minden létező – közösségének védelme egyben az emberi közösségek védelmét is magába foglalja.

A fentiekkel egybecseng Lantos Tamás szociológus, az alkalmazkodó gyümölcsészet egyik hazai megalapozójának a természet szervező erejéről vallott nézete (2021. Gyüttment Fesztivál):

„A természettől elszakadva létező, élő emberek igazából közösséget nem tudnak alkotni. Mégpedig azért nem, mert a természet irányítása adja meg a tevékenységek sokféleségét, ami viszont az emberek egymásra utaltságát előidéz. Az egymásra utaltság spontán, önszerveződő közösségekhez vezet. ... Ahhoz, hogy az emberek a természettel egy szoros kapcsolatban tevékenykedjenek, mondjuk egy faluban, ahhoz az kell, hogy gazdálkodjanak. De mivel a termőföld nagyüzemi gazdálkodók tevékenységi területévé vált, így a falusi emberek már nem gazdálkodnak. Munkahelyre, alkalmazotti sorba kerültek az önálló paraszti tevékenységből, ami azt jelenti, hogy elszegényedett az a természeti kapcsolatrendszer, amiben egy hagyományos közösség él, ennek következtében a közösség is elszegényedett. Tehát egy nagyon laza kapcsolatú lakosság él ott, amelyeket egy kicsi önkormányzati beavatkozással lehet terelni a közösség szerveződése felé, de ezek csak pótcselekvések. Egy lábas pajtát a falu felépíthet, nagyon jó, de aztán minden visszaüpped az eredeti kerékvágásba. Tehát nagyon sokat nem változtatott, azért, mert nem épült szervesen a falu életébe. Szervesen a mezőgazdasági tevékenység épülne, hogy az ember művelje azt a tájat, amit a felelősségére bíztak.”

Kis-Nagy Emberek, közösségkovácsok

Hirdetjük és hisszük az életfogytig tartó tanulást (Life-long Learning) és a rugalmas, fejlődésre mindig képes elme koncepcióját (Growth Mindset). Néhány emberi vonás azonban csak ritka csillag-együttállások esetén születik meg valakiben. A karizma az, amelytől valaki egy közösség kovácsa tud lenni. Néhány ilyen Kis-Nagy Emberrel összehozott a sors. Nem tanították, nem fejlesztették a közösségteremtés módszertanát, hanem bírták azt a varázserőt, ami miatt közösség kristályosodott köréjük.

Persze ezek a sámánszerű tudó emberek sokszor saját gravitációs terükbe zuhannak: vonzóak, mert erősek és határozottak. Látnak valamit a jövő folyamataiból, amit a többiek nem vennének észre. Felélesztenek valamit a múltból, ami mindnyájunkban szunnyad, de az ő közbenjárásuk nélkül képtelenek lennénk magunk ezekre az értékekre találni. És ahogy látom, a véges mennyiségű energiát úgy tudják ezekbe a különleges tulajdonságokba fektetni, hogy a szárnyuk alatt megerősödő közösségi tagok folyamatos emberi fejlődésére, igényeire egy idő után már nincs szemük. Feladatukat betöltik, de óhatatlanul felbomlik alóluk időről-időre a közösség, és új szerveződik.

Mi közünk mindehhez? Csupán annyi, hogy a társadalom közösségszerveződése tudományos alapon – finoman fogalmazzunk – lassabban fog véghez menni, mint ha ezeket a közösségkovácsokat megfelelő helyen hagyjuk kibontakozni. Akarhatjuk-e, hogy a falu népe összetartó legyen? Irányíthatom-e, hogy a másik szeressen?

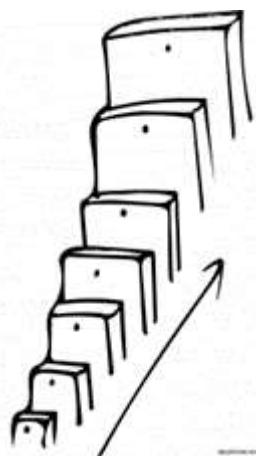
A közösség és egyén feszültsége

Az egyén kiteljesedése akkor maradéktalanul gyümölcsöző, ha az egyéni ambíció a közösség érdekei mentén törtet. Ez lehet a feloldása annak az evolúciós kettősségnek, amelyben az egyén folytonosan őrlődik. Hogyan lesz nagyobb az egyén evolúciós sikere (vagyis utódnemzésre képes saját utódainak a száma)? A források kizárólagos monopolizálása esetén, vagy közös zsákmányolás és osztozkodás esetén?

A döntés esetfüggő – bizonyos helyzetben megéri a többieket gáncsolva előre rohanni, más esetekben csak a közös fellépés vezethet eredményre. Ezekben az évtizedekben az egymásrataltság szintje elenyésző. Nekem is, a szomszédomnak és az ő szomszédjának is van hidraulikus házi fahasító gépe. Van külön-külön mindnyájunknak autója, láncfűrész, fényképezőgépe, fűnyírója. Gépeink, amelyek életidejük alatt 3-5%-os kihasználtsággal állnak a polcokon.

Kezdeményezések sokasága próbál küzdeni az olcsó fogyasztás által ránk erőltetett függetlenedés ellen. Közösségi kertek, kosárközösségek, közösségi konyhák, integrált közösségi szolgáltató terek juttatják eszünkbe, hogy ahol élünk, az tulajdonképpen közösség kellene, hogy legyen.

A dominó láncreakció

Leonardo, Erasmus+, Norvég Civil Alap – néhány olyan korábbi vagy jelenleg is futó pályázati forrás, amelyet a Gyöngybagolyvédelmi Alapítvány sikeresen aknázott ki ösztöndíjprogramok felépítésére. A legfőbb cél az volt, hogy olyan személyeket juttassunk tanulási lehetőséghez, akik a beléjük fektetett ösztöndíjat maguk és közösségük – jelen esetben a természetvédelmi szakma – számára legjobban tudják kamatoztatni. Összesen 86 fiatal tudtunk a korábbi évek során külföldi ösztöndíjhoz juttatni. Az utánkötésekből kiderült, hogy 50-60%-uk a kitűzött célok szerinti ágazatban helyezkedett el. Vezetők, felelős beosztású szakemberek lettek egy olyan plusz látásmóddal a puttyukban, amely a közösségek újbóli, természetes szerveződését is elősegítheti majd.

Ki tudja? A [dominó láncreakció](#) valós jelenség. Minden egyes dominó egy önmagánál másfélszer nagyobb dominót képes felborítani. 29 dominó kell csupán ahhoz, hogy egy akkor kis dominólap, mint ez itt □ (5mm), feldöntse az Empire State Buildinget (381 m).

Ezek az indítványok jelenleg nem többek, mint felsziporkázó szikrák a sötétben. Mégsem tehetünk mást, mint nagyharangként tovább kondulunk. Emberbe, tudásba, látásmódba fektetünk. Elhessegetjük a kudarcok emlékeit, és a semlegesség mentsvárát. Ahogy Hamvas Béla fogalmaz az Unicornisban^[1]:

– *Életünk hatalmas démona ma a Hajsza. A Nagy Lihegő. Nyelve kilóg, úgy lohol, éjjel és nappal fuldokolva. Autolokomodémon.*

– *Ennél hatalmasabb csak egy van: a semlegesség. A közömbös, a nulla, a visszavonulás. Az időmalom molnára, aki az időt porrá őrli. A Semleges csinálja az űrt, a vágytalanságot, a félreállást. A Semleges feladata, hogy a dolgokat semmivé minősítse. Számtalan szolgálójával a világot először megszűrki, aztán elfehérfíti, aztán fátyollá teszi s addig sápasztja, amíg köddé, végül űrré lesz. Elkerül. Megmered. Vállat von. Elfordul. Devalváció.*

Végjegyzet:

^[1] Hamvas Béla: Unicornis, Summa Philosophiae Normalis. Vigilia, Budapest 1987.

Szerző:

Dr. Klein Ákos, biológus. 1980-ban született Budapesten. 2009-ben szerez doktori fokozatot ökológiai tudományok tárgykörben. Szakterülete eredetileg a ragadozómadarak, baglyok védelme. 2004-től vezeti a Gyöngybagolyvédelmi Alapítványt, 10 évig önkéntesként, 2011-től fizetett alkalmazottként. 2008-ban költözik le Pest megyéből Zalába, Orosztonyba – „*meglátni a vidéket, mielőtt végképp eltűnik*” -, ahol feleségével és három gyermekével él. Az alapítvány központja is itt található Baglyok és Emberek Fenntarthatóági Központ néven. A baglyok védelme önmagában is fontos biodiverzitásvédelmi feladat, de a baglyokon keresztül a környezeti problémák széles spektruma mutatható be a társadalomnak. Így a baglyokat zászlóshajó fajként használja az alapítvány olyan jelenségek kritikai bemutatására, mint a nagyüzemi mezőgazdaság, az autópálya-építések vagy a zöldterületek beépítése.

Dráma és közösségfejlesztés - A tanítási dráma lehetőségei a közösségfejlesztésben

2022/4

A drámával színjátszóként és rendezőként kezdtem az ismerkedést a nyolcvanas évek derekán. Az átütő élményt az első magyar színházi nevelési foglalkozás bemutató előadása jelentette, ami nagyon szemléletes módon mutatta meg számomra a drámában rejlő pedagógiai lehetőségeket. Ettől kezdve igyekeztem megragadni a Magyarországon hozzáférhető képzési lehetőséget a tanítási dráma (DIE – Drama in Education) és a színházi nevelés (TIE – Theatre in Education*) területén. Abban a szerencsés helyzetben voltam, hogy több korosztállyal dolgozva azonnal lehetőségem nyílt a gyakorlatba átültetni a tanultakat, ráadásul különböző körülmények között. Dolgozhattam egy-egy osztállyal tanórán, színjátszó csoportokban és művészeti iskolában. Foglalkozásvezetőként a másfél éves program teljes ideje alatt oktatóként részt vehettem a Magyar Drámapedagógiai Társaság világviszonylatban is egyedülálló Impulzus programjában, melynek keretében 5-5 drámatanár vezetett egy ötnapos komplex drámaprogramot egy-egy iskolai osztálynak, tábori körülmények között. Mindeközben pedagógus továbbképzéseken tarthattam elméleti és gyakorlati foglalkozásokat (ekkor még nem épült be a dráma a magyar felsőoktatásba).

Már a kezdet kezdetén foglalkoztatott a felnőttekkel végzett drámapunka lehetősége, ami akkor kezdett igazi kihívássá válni, amikor – külső munkatársként – arra kaptam megbízást, hogy egy pszichiátriai otthon lakóinak vezessek színjátékos irányultságú foglalkozásokat.

Finomhangolással nagyon jól alkalmazható a tanítási dráma elmélete és gyakorlata. Azóta eltelt 20 év, és ez a tevékenység teljesen beépült a munkámba. A hétköznapi nehéz helyzetek megközelítésében és megértésében, a több embert érintő problémamegoldásban a „drámai megközelítés” nálam egy, szinte állandósult szemléletmóddá vált, ami csak erősödött, amikor néhány éve bekapcsolódtam a közösségszervezésbe.

De mit is jelent ez a „drámai” látásmód valójában? Hogy ezt kibonthassuk, kellene valami könnyen értelmezhető definíciót találni a tanítási drámára. Van miből választani. Egy drámakurzuson a hallgatók különböző megközelítések közül közel hetven, többé-kevésbé érvényes definíciót fogalmaztak meg. Számomra két – a szakirodalomban is használt – megfogalmazás jelenti az irányítót. Az egyik, amelyik a dráma lényegét is segít megérteni: „Emberek bajban”, vagyis a résztvevőknek egy feszültséggel teli, drámai helyzetben kell cselekvési döntéseket hozniuk (pl. egy lakatlan szigeten magukra maradó gyerekek milyen szabályokat, „törvényeket” hoznak, miként akarják ezeket betartatni, mi történik azzal, aki nem tartja be, milyen következményei lehetnek, ha mégsem hoznak szabályokat. Vagy egy halászfalu lakóiként megoldást kell találnunk a zsákmányunk megvédésére az egyre merészebb tolvajokkal szemben.)

A másik közelítés: „A dráma, cselekvésbe ágyazott gondolkodás”. Tehát, nem csak ülünk és beszélünk, hanem egy megfelelő kontextusba helyezett történeten keresztül, védett szerepben, érzelmileg is bevonódva aktívan alakítjuk az eseményeket. Fontos még tudnunk, hogy a dráma célja a megértés megváltozása, azzal kapcsolatban, amiről az adott foglalkozás szól. (Pl. a szigetlakó gyerekeket játszó résztvevők megértése megváltozhat a szabályok szerepéről és jelentőségéről az emberi közösségek életében.)

A tanítási dráma kifejezetten alkalmas olyan helyzetek feldolgozására, amelyekre nincs egyértelműen egyetlen jó megoldás, így a cél sem az, hogy a foglalkozásvezető egy általa helyesnek ítélt megoldás felé vezesse a résztvevőket. Egy jól tervezett és vezetett foglalkozás segíti a résztvevőket abban, hogy több szempontból is megvizsgálhassák az adott problémát, miközben átélhetik a döntéseik következményeit.

Az erős bevonódást, megélést és közvetlen tapasztalást a fikció és ezen belül a megfelelő távolítás teszi lehetővé. Minél mélyebben érintettek a résztvevők az adott problémában, annál jobban el kell távolítanunk a képzeletbeli történetet térben és/vagy időben a valós helyzettől. Ilyen valós helyzet lehet például, amikor egy városból falura költöző közösség beilleszkedését, „normális életét” lehetetlenné teszi a helyi „őslakosok” túlzott gyanakvása és félelme az „idegenekkel” szemben. Ebben az esetben felkínálhatunk pl. egy olyan Új-Zélandon játszódó történetet, amelyben egy őslakókból álló közösség találkozik jószándékú bevándorlókkal. Ez a kerettávolság már megteremti az érzelmi biztonságot, és megfelelő távlatot nyújt a saját problémájuk vizsgálatára. A résztvevőknek a maorik szerepét ajánlva az őslakosok nézőpontján keresztül segíthetjük a megértés megváltozását arról, hogy mi táplálja az őslakosok félelmeit és bizalmatlanságát. A következő lépésben a beilleszkedési stratégia kidolgozásához szintén segítségünkre lehet a dráma. A már felépített kontextust használva szerepet, és ezzel együtt nézőpontot váltunk. A beköltöző „kulturális menekültek” közösségének szorító körülmények között (pl. fogy az idő, elmérgesedhet a helyzet, gazdasági kényszerhelyzet keletkezik stb.) lépéseket kell tennie a helyzet megoldására. A játék lehetőséget biztosít arra, hogy a résztvevők a szerep által nyújtott védettséggel, de mégis csak „élesben” megtapasztalják döntéseik következményeit. Fontos megjegyezni, hogy a csoport mindkét foglalkozásban egyszerre csak az egyik oldalt játssza, a másik oldalt a foglalkozásvezető képviseli közvetett vagy közvetlen módon (pl. narráció, üzenetek, tanári szerepbelépés, forró szék, stb.) A résztvevőknek a foglalkozáson belül is lehetőséget tudunk adni arra, hogy a szerepből kilépve értelmezzék és értékeljék a történeteket. Ezekkel a foglalkozásokkal erős alapot építhetünk a további közösségfejlesztő munkához, annál is inkább, mert a kiscsoportos munkára és kooperációra alapozott *tanítási drámának* – többek között – nagyon fontos csoportdinamikai, társ- és önismereti hozadékaik vannak.

A felnőtt közösségekkel végzett munkában nagy lehetőséget kínál egy másik komplex dráma, a *szakértői játék*, melynek célja tudástartalmak hatékony átadása, mélyítése. Akkor érdemes alkalmazni, ha lehetőségünk van ugyanazzal a csoporttal egy foglalkozássorozat megvalósítására. Itt ugyanis egy szakértőkből álló „céget” alapítunk a résztvevőkkel, amelyet aztán a kitűzött célok mentén hosszabb időn keresztül is működtethetünk. Itt a fiktív szituációban felkínált szerepekkel nem a mély érzelmi bevonódás biztosítása a cél, hanem a megelőlegezett tudással történő felhatalmazás, és ezzel együtt egy szakmai státusz megteremtése. A cégben végzett munka, akárcsak a tanítási drámában, itt is a kiscsoportos és a csoporton belüli kooperációra épül. Az

előző példánál maradva, az első foglalkozás után, amikor már megszületett egy más típusú megértés arról, hogy mi táplálja az őslakosok félelmét és bizalmatlanságát, dönthetünk úgy is, hogy a szakértői játékot hívjuk segítségül, és mondjuk egy olyan szervezetet alakítunk, akik Új-Zélandon a bevándorlók beilleszkedését segítik, miközben próbálják megtalálni a más kultúrákban is használható stratégiákat és módszereket. (Egy rövid leírás a szakértői játékról: Drámapedagógiai Magazin – 1. sz. (2004) EPA03124_dpm_2004_1_008-011.pdf)

A dráma igazi erősségei és lehetőségei az előbb tárgyalt két komplex formában mutatkoznak meg igazán, de akkor sem kell teljesen lemondanunk a dráma alkalmazásáról, ha nincs kéznél egy tervezésben és foglalkozásvezetésben jártas drámatanár. A dráma egyes elemeit önmagukban is sikeresen alkalmazhatjuk, különösen akkor, ha nem csak „fejben” készülünk fel, hanem résztvevőként már saját élményt is szereztünk az alkalmazni kívánt elemmel kapcsolatban. Önállóan is tudjuk használni azokat az „eljárásokat”, amelyeket a magyar szakirodalom *konvenció*ként tart számon. Ezek közül a színházszerű formák lehetnek igazán erősek, melyekből néhány példát említenék a teljesség igénye nélkül:

Állóképek: Egy egyszerűnek tűnő és nagyon erős eszköz arra, hogy időt hagyjunk magunknak egy helyzet megértésére, mélyebb vizsgálatára. Valójában magunkból létrehozott szoborcsoportok. (PL. Idézzük vissza állóképben az első konfliktus legfeszültebb pillanatát a falu régi lakóival!)

Gondolatkövetés: Az előző képet felhasználva a benne szereplők kimondhatják, hogy az adott pillanatban mi jár a fejükben.

Forró szék: Valaki szerepben ül a forró széken, a többiek szerepen kívül kérdezhetik, faggathatják.

Véletlenül meghallott beszélgetés: Amit „nem kellene” meghallanunk, de mégis eljut hozzánk. (Hogyan beszélhetnek rólunk a kocsmában az „őslakosok”)

Fórum színház: A csoport előre felkészített szereplője a drámatanár által felkészített szereplő ellen játszik. A csoportnak lehetősége van megállítani a játékot, és tanácsokat adni az őket képviselő játékosnak, de akár más is átveheti a szerepet. Ebben a formában tanári oldalról folyamatosan nehezíthetjük a csoport helyzetét, így kénytelenek sok lehetőséget átgondolni és élesben kipróbálni. (Pl.: Megpróbálhatjuk elérni a háziorvosnál, hogy segítsen bevonni az őslakókat egy beköltözők által kezdeményezett programba.)

Sokszor és sokféle céllal bevethető eszköz lehet a játékok (a szakirodalomban *gyakorlatok*) alkalmazása. A *gyakorlatok* nagy előnye, hogy szabályaik egyértelműek, könnyen instruálhatóak és vezethetőek. Várható időtartamuk kiszámítható, így egy-egy játék biztonságosan betervezhető egy képzési vagy csoportos tervezési folyamatba. Alkalmazhatjuk őket pl. feszültségoldásra, a kellő figyelem megteremtésére, a csoport felpörgetésére, vagy lecsendesítésére, a társ-és önismeret mélyítésére, az együttműködés erősítésére, ráadásul úgy, hogy az egyes gyakorlat típusokon belül megválaszthatjuk az adott helyzetnek és a csoportnak leginkább megfelelő játékot, ill. annak legmegfelelőbb nehézségi fokú változatát. A játékkincs több forrásból táplálkozik (pl. terápiás területek, színházi tréningek, népi játékok), folyamatosan bővül, „mutálódik”, terjed „szájról-szájra”.

Talán ennek a sokszínűségnek is köszönhető, hogy egyre több oktató és tréner alkalmazza a felnőttekkel végzett munkája során. Tapasztalatom szerint kicsit fékezi az alkalmazásukat, hogy amíg nincs saját tapasztalatunk a jótékony hatásukkal kapcsolatban, nehezen vesszünk el a fő tevékenységtől az „játékidőt”. Aztán, ha mégis rászánjuk magunkat, azt tapasztaljuk, hogy ez az idő bőven megtérül. Gondoljunk csak arra, hogy milyen hatékonysággal „működünk” résztvevőként egy egyébként jól kivitelezett frontális előadáson az ebéd után néhány perccel, vagy egy háromórás utazás után beesve a csoportba.

A hosszú évek alatt számomra is bebizonyosodott, hogy a dráma nem csodaszer, de ha az adott helyzethez és csoporthoz sikerül jól megválasztanunk a munkaformát, és arra használunk, amire természeténél fogva való, nagyon hatékonyan és eredményesen alkalmazhatjuk a felnőttekkel végzett közösségfejlesztő munka során is.

A dráma mindenkié, kalandra fel!

**A TIE az angol Theatre In Education, vagyis a Színház a nevelésben rövidítése. A hatvanas években Coventryből indult ez a mozgalom, akkoriban alakult ott az első olyan társulat, amely a színházat eszköznek, módszernek tekintette a tanításban és nevelésben. Vagyis színész-drámapedagógusok megcsinálnak egy darabot vagy darabrészletet, előadják vagy a saját helyükön, vagy iskolákban, és utána a közönséggel, gyerekekkel együtt „elpróbálják”, más-más szituációba helyezik, feldolgozzák azt az erkölcsi vagy egyéb problémát, amely a darab egyik alapkérdése volt. Itt elegyednek a drámapedagógiai és színházi eszközök. Ezzel szemben a DIE, a Drama In Education módszere abban áll, hogy a tanár az iskolai órán (lehet fizika, földrajz stb. is) a tananyag egy részét színházi eszközök segítségével jeleníti meg, mondjuk szituációba helyezi. Így a gyerekek nem fogalmi úton tesznek szert ismeretekre, hanem a játék során lényegében átélik az ismereteket.*

Szerző:

László Péter drámatanár, előadóművész. Zala megyében él, és többnyire ott is dolgozik a Táltos 3000 Oktatási Bt. "utazó" drámatanáráként, ill. az Ökotárs Alapítvány közösség-szervezőjeként.

„Comprendre pour agir” - „Értsük meg, hogy cselekedni tudjunk”

2022/4

Ezzel a jelszóval működik Franciaországban a Savoie-Mont-Blanc régió népfőiskoláinak szövetsége, az a szervezet, amelynek vezetőségében máig aktív szerepet vállalt a Magyarországon is sokak által ismert és nagyra becsült közösségfejlesztő, Louis Caul-Futy. „Máig” - mondom, de sajnos mégsem tehetem, mert Louis november 7-én, életének 93. évében nagy bánatunkra eltávozott közülünk.

Louis-t 1990 szeptemberében egy balatonszéplaki közösségfejlesztői konferencián ismertük meg. A néhány nap tökéletesen elegendő volt arra, hogy a rendszerváltás napjait élő ország, benne az új módszerekre és főleg új látásmódra éhes kollégákkal, olyannyira felkeltse érdeklődését és vonzódását, hogy áldásos segítségét, okos tanácsait, kitartó barátságát 32 további éven át élvezhessük.

Úgy múltak felette az évek, hogy aktivitása, érdeklődése, látóköre egy fikarcnyit sem csökkent. Sokunkkal állt állandó levelezésben, fogadta tapasztalatszerzésre vágyó kollégáinkat Franciaországban, hozta a francia népfőiskolai érdeklődőket Magyarországra – nem ám turistaként, hanem olyan nyitott aggyal, akik mindent meg akartak érteni országunk történelméből és jelenéből, abból a bonyolult magyar valóságból, aminek megértése néha nekünk magunknak sem sikerül. Minden hangzatos szólam és erőltetés nélkül teremtett tartós barátságokat a két ország között a legkülönbözőbb formákban: egyesületek,

önkormányzatok, vállalkozók, baráti csoportok, családok, gazdakörök, iskolák között épültek kapcsolatok mindkét irányban történő, gyakori látogatásokkal.

Louis átadta nekünk több évtizedes munkájának tapasztalatait arról, hogy hogyan működik helyben a demokrácia, hogyan lehet a helyi erőforrásokra támaszkodni a fejlesztéseknél, mit jelent a gazdasági globalizáció, miként építhetők cselekvőkész, gondolkodni, kérdezni és dönteni tudó helyi közösségek, milyen módon építkeznek és szerveződnek társadalmaink, hogyan lehet

egy cél felé összpontosítani a helyi szereplők törekvéseit és erőfeszítéseit. Tette mindezt úgy, hogy nem kívülállóként tartott nekünk száraz előadásokat, hanem egész lényével magukat a képességeket igyekezett átadni nekünk.

A Pro Cultura Hungarica emlékplakett átvételekor így fogalmazott:

„Számomra meglepetés ez a díj, hiszen nem számítottam rá, teljesen váratlanul ért. Ugyanakkor nem is vagyok annyira meglepve, hiszen az elmúlt évek során hozzászóltam már, hogy minden alkalommal, amikor Magyarországra jövök, annyi kedvességgel, szeretettel találkozom, annyi mindent kapok, hogy szinte már kezdem megszokni...”

Nyugodj békében, Louis. Nagyon hiányzol és hiányozni is fogsz, de mindennapjainkban itt munkálkodsز bennünk tovább.

A Parolában megjelent három korábbi írása Louis Caul-Futynak:

<https://kofe.hu/parola/parola-folyoirat/fejlesztés-es-konfliktus/>

<https://kofe.hu/parola/parola-folyoirat/a-kozossegfejlesztok-kepzesek/>

<https://kofe.hu/parola/parola-folyoirat/hogyan-fakasszunk-forrasokat-2/>

Szerző:

A szerző, Solymosi Judit így ír magáról: Egész életemben a nemzetközi kapcsolatok területén tevékenykedtem. Éveken át dolgoztam a Magyar Művelődési Intézet közösségfejlesztői csapatában, majd a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal nemzetközi főosztályvezetőjeként mentem nyugdíjba. De ma is aktív vagyok, sokat fordítok és a külföldi hírekért felelős vezető szerkesztő vagyok egy portálon.

Út a változáshoz - A Stop! Kiemelt beruházások kampány története

2022/4

2010 óta gombamód szaporodtak az olyan beruházások, melyek gyorsított engedélyeztetési eljárással, a társadalmi egyeztetést kizárva valósulhattak meg, sokszor a helyi lakosok és a természeti értékek kárára. A Civil Kollégium Alapítvány (CKA) közösségszervezői kampányt indítottak és sikerrel mozgósítottak a káros gyakorlat visszaszorításáért.

„Egy fecske nem csinál nyarat!” A közösségszervezők gyakran idézik ezt a közmondást, mert jól kifejezi azt, hogy a változás csoportmunka, a változáshoz sok szereplő kell. Emberek, akik érdekeik védelmében, ügyük előre viteléhez, helyzetük jobbá tételéhez összefognak. Álljon itt egy hosszabb idézet, ami egy olyan összefogás részletes bemutatását vezeti be, mely összefogás már nem csupán magányosan küzdő, egymást kereső emberek együttműködésnek indulását írja le, hanem aktív, különféle területeken, ügyekben dolgozó közösségek kooperációját.

„Ahhoz, hogy jó döntéseket hozzunk a közösségeinket érintő ügyekben, nem elég pár ember, vagy intézmény vagy cég véleménye, hanem minél több embert meg kell hallgatni, be kell vonni, és velük együttműködésben kell a döntéseket meghozni. Magyarországon ez az elv sok szinten sérül. Az elmúlt évtizedben egyre jobban szűkül annak tere, hogy a polgáraink maguk rendelkezzenek az életüket befolyásoló ügyekről. Beleszólhassanak abba, mi épül a városukban, folyópartjukon, ki gazdálkodik a földjeikkel, vizeikkel. A helyi önrendelkezés keretei sérültek. Az önkormányzatiság és az állampolgári részvétel eszközei korlátozottak. Ebből a szempontból a Kiemelt Beruházások intézménye egy jó szimbóluma az önrendelkezés hiányának. Ez az intézmény nemcsak azt lehetetleníti el, hogy az állampolgárok maguk rendelkezzenek arról mi épül a településükön vagy annak határában, de még az alapvető információkhoz, a döntéseket előkészítő szakmai tervezéshez sem férnek hozzá. Nem szólhatnak bele és nem ellenőrizhetik, hogy ezek a döntések milyen hatással

lesznek az életükre. Ezért indítottuk el tavaly ősszel a Stop! Kiemelt beruházások kampányunkat, aminek a munkacsoportját olyan civil csoportok, egyesületek alkotják, akik valamilyen kiemelt beruházás közvetlen kárvallottjai vagy a károsultakat képviselik”. (Bálint Mónika, a Civil Kollégium Alapítvány mentor-tréner, ügyvezető igazgatója)

Kerettörténet

A kampány történetéhez fontos rávilágítanunk létrejöttének miéртjére, röviden kitérnünk arra, hogy mit takar a kiemelt beruházás (KB) státusz. Még a Gyurcsány-kormány idején lépett életbe az ún. „nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű beruházások megvalósításának gyorsításáról és egyszerűsítéséről” szóló 2006. évi LIII. törvény. Az új törvényt azért vezették be, hogy megkönnyítsék az Európai Unió által támogatott nagyprojektek (pld. útépitések) megvalósítását. Kezdetben kiemelő státuszt minimum 5 milliárd forintos, és legalább 1000 munkahelyet teremtő állami beruházás kaphatott. Először 2010-ben módosították a KB-törvényt, de az azóta eltelt 12 év során a módosítások száma már elérte a negyvenet. Kampányunk során áttekintettük a törvénymódosításokon túl a kiemelt beruházások számát is, és megdöbbentő eredményt kaptunk: míg 2006 és 2010 között (tehát az elő törvénymódosításig) mindössze 24 esetben alkalmazták a KB-törvényt, 2010 óta ezen írás megszületéséig a beruházásszám átlépte a 3000-et. Utóbbi számok viszonylatában hangsúlyoznunk kell azt is, hogy egy kerettörvényről van szó: a 3000 beruházás mindegyikéhez egy-egy kiemelő kormányrendelet tartozik, de egy kormányrendelet több beruházást (pld. bővítést) is magában foglalhat, így valójában jóval több mint 3000 projektről beszélünk, amikor kiemelt státuszú beruházásokról esik szó.

A kiemelés számos könnyítést tesz lehetővé. Egy (nevezzük az egyszerűség kedvéért) KB-beruházás szakhatósági eljárásai is kiemelté válnak: például 60 napról mindössze 15 napra rövidültek, és a beruházónak mindössze 5 napra kell közzé tennie, avagy bárki számára betekintést biztosítania a tervekbe. A szakhatósági eljárások határidejének radikális csökkentése mellett a többszöri törvénymódosítással fokozatosan lazítottak olyan feltételeken, mint például a beruházási méret, beépíthetőség mértéke, épületmagasságok, és ami különösen lényeges: a helyi településrendezési szempontoknak sem kell megfelelnie ezeknek a beruházásoknak, így annak az önkormányzatnak, melynek területén KB-beruházás zajlik, tulajdonképpen nincs beleszólása

abba, hogy mi és hogyan épül a területén. A KB-törvény további lazítása, ezzel lényegében kiürítése oda vezetett, hogy jelenleg már magánberuházás is kérhet egyszerűsített eljárás keretében kiemelt státuszt!

Kiemelt határozattal megtámogatott beruházással kapcsolatban a helyi önkormányzati hivataloknak minimális, a beruházással közvetlenül érintett lakosoknak (de akár annak, aki nem az adott kerületben, településen él, vagyis senkinek) viszont nulla a véleményalkotási joga. Ezzel a problémával egyre többen szembesültek, szembesülnek – ezért jött létre a *Stop! Kiemelt beruházások* kampány.

A kampányt a CKA Rendszerszint nevű, közösség-szervezőkből álló csoportja kezdeményezte 2021. elején. Ötletgazdája Badzsóné Angéla, az Összefogás Balatonért Egyesület (ÖBE) egyik alapítója volt, aki a kiemelt beruházásokkal összefüggésben az önkormányzatok hatáskörének (különös tekintettel az építéshatósági hatáskörök) megvonása okán állt elő egy tiltakozó petíció elindításával. Ötletét támogatták a Rendszerszint közösség-szervező munkatársai is. Így indult egy a kiemelt beruházások ellen fellépő csoport létrehozása, melynek szakmai bázisát a Rendszerszint csoport a [Beleszólok](#) – érdekvédelem – kampányon belül teremtette meg. A közös munkába, a kommunikációs irányok és a kampány menetének tervezésébe, bonyolításába – érintettként – aztán nagyon hatékonyan bevonódott Bodnár Zsuzsa, a Göd-ÉRT Környezetvédelmi és Városvédő Egyesület elnöke, Molnár Szilvia kiserdővédő, valamint Bukovszki András, az Aligai Fürdőegyesület tagja is.

Célok meghatározása

A Beleszólok kampányon belül önállósuló (értsd önálló kampányt szervező) *Stop! Kiemelt beruházások* kampánnyal az volt célunk, hogy egyfajta cselekvési és interakciós csatornaként működtetve mozgósítsuk a civil szférát: az önszerveződő lakossági aktivitásoktól egészen a professzionálisan működő civil szervezetekig. Vagyis – utalva a bevezető sorokban leírtakra -, a még informálisan működő, lehetőségeiket kutatókat éppen úgy megszólítottuk, behívtuk, miként a már aktív, akár egyesületi formában tevékenykedő civil csoportokat. Mivel a kiemelt beruházások törvény rendszerszintű, országos méretű változást, torzulást okoz a demokratikus társadalmi és gazdasági folyamatokban egyaránt, így egyértelmű volt számunkra, országos szintű

kampányt kell indítanunk. A civil aktivitás irányából tekintve döntésünkre: egy országos kampány nemcsak teret nyújt a területi lokális ellenállások kiszélesítésére, hanem egyúttal fontos közvetítő csatornát is képez az aktív állampolgárok és kisebb csoportjaik, valamint a társadalom alrendszerei között.

A kampány két szakaszra bontható. 2021 első felében felhívást tettünk közzé, melyen keresztül egy-egy kiemelt beruházás helyszínén érdeksérelemmel járó ügyeket és akcióra kész aktivistákat, önkénteseket kerestünk. Kampányunk első akcióit az előválasztás időszakára időzítettük azzal a céllal, hogy a felforrósodó, lappangó témákat is felszínre hozó időszakban megjelenjen, erős fényben váljon láthatóvá a kiemelő határozattal megtámogatott beruházások ügye. Célkitűzésünk volt, hogy a pártpolitika, a döntéshozói szint aktorai napirendre tűzzék a kiemelt beruházások jelenlegi gyakorlatának megszüntetését, és vizsgálják felül – széleskörű társadalmi és szakmai monitoring elvégzése után -, hogy van-e létjogosultsága, valódi gyakorlati szerepe és haszna e az építésügyben bármilyen kiemelő határozatnak. A kampányidőszak meghatározásában számunkra egyértelmű volt: arra, hogy új témák kerüljenek be a politikusok program-kommunikációjába, cselekvési terveikbe, az előválasztási versenyhelyzet különösen alkalmas.

A felhívásban elhelyezett kérdőívet több mint hétszázan töltötték ki, illetve több mint ötszázan jelezték vissza, hogy szimpatizálnak a céljainkkal és számíthatunk a segítségükre. A kampány első szakaszában már láthatóvá tettük magunkat saját arculattal, folyamatosan frissülő [Facebook-oldallal](#). A megküldött válaszok formálták a kampány céljait is, mivel a KB-törvénnyel kapcsolatos válaszok mintázata alapján az jött ki, hogy noha sokan a törvény egyértelmű eltörlését kívánják, a válaszadók között találunk olyanokat is, akik általánosabb jellegű módosításokkal, illetve olyanokat is, akik konkrét korlátok beépítése mellett elfogadhatónak tartják a KB-törvény megmaradását (létezését).

Így a kampány céljait ekképpen foglalhatjuk össze:

- a kiemelt beruházások jogállás (KB-törvény) problémáinak hangsúlyozása
- osztársadalmi összefogás segítése
- elérni, hogy a politikai döntéshozók szüntessék meg jelenlegi KB-törvényt, vizsgálják fölül a 2006 óta befejezett/folyamatban lévő KB-projekteket. Továbbá vizsgálják meg azt is, hogy szükséges egyáltalán a kiemelt státuszt biztosító jogállás

Kampánykörúton

2021. második felében indultunk el országos kampánykörutunkra. Első állomásunk 2021. november 5-én a budai Vár volt, ahol a frissen megalakult Huszonkettesek építészcsoporttal közös „Föl-föltévedek a budai várba” című demonstrációt hajtottuk végre, tiltakozva a vári kormányzati gigaberuházások ellen. A Huszonkettesek létrejöttében, önszerveződésük lépéseinek megtervezésében is aktív segítők, támogatók voltunk. A vári demonstráció keretében nyílt levelet fogalmaztunk meg a politika szereplői, alakítói, szakmai vezetők felé: aktív, a civilekkel közös együttműködésre szólítottuk fel a döntéshozókat.

Ezen első demonstrációink előrevetítette további-későbbi akcióink karakterét:

- jól azonosítható megjelenés (egyedi arculati és szcenikai elemek)
- sajtó-nyilvánosság
- döntéshozók, távollévők megszólítása
- a kampányban résztvevő csoportok aktív szereplése, ezáltal a kiemelt beruházások tematizálása:
 - jelen vannak és felszólalnak a természetvédelmet súlyosan érintő ügyek képviselői
 - az ipari beruházásokkal, ezen belül az akkumulátorgyártás mai, magyarországi viszonyaival szemben fellépők
 - az épített/műemléki környezet védelméért tiltakozók

Néhány héttel a várbeli demonstrációt követően, 2021. november 26-án zajlott a „Parttalanul Aligán” címet viselő tiltakozásunk, ahol házigazdánk, egyben szövetségesünk az Aligai Fürdőegyesület volt, ők a Club Aliga beruházások elleni tiltakoznak évek óta (óriási sikerrel). Aligát újabb „vizes hely”, pontosabban téma követte. 2022. január 29-én Sopronban demonstráltunk a Fertő-tavi turisztikai beruházások, illetve tavaink védelme az esztelen és felesleges beruházások ellen. Házigazdánk ezúttal a Fertő Tó barátai Egyesület. A helyszínválasztás oka az volt, hogy a beruházás lezárt területére, a Fertő közelébe nem mehettünk.

Ez alkalommal a Miniszterelnökségnek üzentünk, petíciót indítottunk el, mellyel kifejezettel a jelenlegi KB-törvény eltörlését, majd e [törvényi lehetőség felülvizsgálatát követeltük](#).

A 2022. február 22-i Komárom-koppánymonostori [eseményünk](#) fókuszában az akkumulátorok gyártását ellátó ipari létesítmények álltak, felelőtlen létesítésük ellen való tiltakozásunk mellett szót emeltünk felemeltük a kavicsbányák újraindítása, újak nyitása ellen is. Házigazdánk ezúttal egy komáromi lakos volt. Az esemény a kiemelt beruházások gyakorlatán keresztül az erőltetett beruházások egymásra hatására is figyelmeztetett: a felszólalók között volt a STOP Avalon Tata csoport egyik tagja, aki a kavicsbányák témájával mutatott rá a hazai terület túlhasználata, súlyos természetkárosító és vizeket (karsztvíz, ívóvíz) érintő problémákra. A demonstráció végén a döntéshozók újabb megszólítása következett: meghívót, egyúttal kötelezettség-vállalási dokumentumot olvastunk fel, mellyel a 2022-es parlamenti választáson elindult képviselőjelölteknek üzentünk (természetesen a demonstrációt követően a szövegeket levélben is elküldtünk a jelölteknek).

Kampánykörutunk záróeseménye 2022. március 11-én zajlott – szimbolikus módon – a Parlament melletti Demokrácia téren. A korábbi helyszínek házigazda csoportjai mellett egyéb, kifejezetten kiemelt beruházásokkal sújtott csoportok is velünk tartottak, valamint a felszólalók között köszönthettük a Fridays For Future Magyarország diáktüntetőit is.

Sikereink

A 2022-es országgyűlési választások közeledtével úgy látszott, sikert értünk el döntéshozói szinteken is. A március elején nyilvánossá tett összellenzéki programba bekerült egy fontos mondat: „eltöröljük a kiemelt beruházások intézményét, helyreállítjuk a hatósági, valamint a civil kontrollt, elősegítve a részvételiséget”. Április folyamán pedig a K Monitor összegyűjtötte, majd a CKA és az Átlátszó bárki által megtekinthető, [böngészhető térképre](#) tette a 2018 eleje és 2021 vége között megkezdett-befejezett kiemelt beruházásokat. A választások a Fidesz fölényes győzelmével zárultak, így az összellenzék kiemelt beruházásokra vonatkozó ígérete nem válhatott valóra. Ám a civilek közös fellépése nem volt pusztába kiáltott szó. Sajnálatos módon azt a gazdasági válságtornádót, amire többször kitértünk a kampányban (hiszen a mind gyakrabban erőltetett KB-beruházások egyre növekvő száma, elszálló költségvetése eleve gazdasági problémaforrás)

felelősítették a nemzetközi politikai, gazdasági események, így a kormánynek a KB-ügyekkel kapcsolatban is döntenie kell. A 2022. nyári parlamenti szünetet egy közleménnyel indították, mely alapján a kormány még idén ősszel beterjeszt egy, a magyar állam beruházási rendjéről szóló kerettörvényt az Országgyűlésnek. Ez azt jelenti, hogy számos KB-beruházást felfüggesztenek (halasztanak vagy törölnek) spórolási célzattal. Ugyanakkor Csepreghy Nándor, a Lázár János vezette új, Építési és Beruházási Minisztérium államtitkára a parlamentben július 11-én így fogalmazott: „a természeti kincsek megóvása és teljes körű használhatósága, hozzáférhetősége garantálható kell, hogy legyen”. Valamint azt is hozzátette, hogy az új törvény által előírják majd, hogy kizárólag olyan beruházások valósulhassanak meg, amelyek garantálják, hogy a magyar emberek hozzáférhessenek a honi természeti kincsekhez, továbbá a kormány kötelezni fogja a beruházót, hogy a helyi közösségek véleményét kérje ki, és amennyiben a helyi közösségek érdekséremlme fennáll a beruházásával kapcsolatban, úgy a beruházás nem valósulhat meg.

A *Stop! Kiemelt beruházások* kampány két szakaszból álló első fejezete lezárult, számos elmélet a gyakorlatban nyert megerősítést. Egyrészt, hogy a civil tér jellemzője az önmegújító képesség, melyben szereplők magukat és környezetüket is folyamatosan újraértelmezik és befolyásolják: ez a jelenség a *Stop! Kiemelt beruházások* kampányában egyértelműen érzékelhető volt. Másrészt kampányunkkal rávilágítottunk arra, hogy a társadalom és politika közötti kommunikáció nem szükségszerűen egyirányú: a közösségszervezés módszertanát követve egy szervezett csoport képes a számára fontos témát, ügyet bejuttatni a nagypolitika arénájába. Azaz a közösségszervezés szisztematikusan végrehajtott lépéseit megtéve – a személyes megkeresésen alapuló mozgósításból kiindulva a kutatáson és információgyűjtésen alapuló közös akciókkal -, a közösség hatalmat építhet, ezáltal képessé válik a döntéshozók befolyásolására. A *Stop! Kiemelt beruházások* kampány felszínre emelt egy fontos társadalmi problémát, a jól megválasztott időszakban végrehajtott akcióorozat eredményeként pedig a kiemelt beruházások témáját már nem tehetik fiókba a nagypolitika döntéshozói.

A cikkben látható fotók: Révai Sára, Enyed Péter

Szerzők:

Horváth-Kertész Balázs évek óta tagja a CKA szakmai testületének, közösségszervezői képzéseket fejleszt és oktat. Egy olyan csapatot vezet, amely az országos közösségszervező kampányok szervezését irányítja, amelyek közül a legfontosabbak a szegregátumokban élő romák helyzetének javítását célzó kampányok, a szomszédsági hálózatok létrehozása, valamint a korrupció elleni küzdelem és a kiemelt beruházások korlátozását célzó kampányok a helyi természeti és kulturális értékek védelme érdekében. (Fotó: Zsolnai Péter)

Molnár Szilvia a Kiserdő Egyesület alapító tagja; művészettörténész, építészeti és design szakújságíró. 2018 után az építőiparban különösen érzékelhető NER-térnyerés miatt, etikai okokból döntött úgy, hogy szerkesztői pályáját különféle építészettel foglalkozó lapokban beszünteti, és a civil aktivizmus útjára lép.

Visszatekintés: „TAN-TÉR” KISTÉRSÉGI ÉS TANULÁSSEGÍTŐ FELNŐTTKÉPZÉSI SZOLGÁLTATÁSI RENDSZER – 2005-2006.

2022/4

Egy általános célú, kistérségi felnőttképzési programot mutatott be Péterfi Ferenc és Sain Mátyás a Civil Rádió Demokrácia most című műsorában. Bár a program jó másfél évtizede zajlott, a célok és az alkalmazott módszerek ma is érvényesek.^[1]

a Felső-Kiskunságban él.

Péterfi Ferenc (PF): Egy általános célú, kistérségi felnőttképzési programot fogunk bemutatni a következőkben. Néhány évvel ezelőtti programról van szó, amely a Felső-Kiskunságban zajlott. Olyan kerek és annyira nagy utat bejárt, alaposan végiggondolt, a felnőtt tanulást segítő programot tapasztaltam, – most újraolvasva ennek a dokumentumait -, hogy úgy érzem, izgalmas lehet ez a példa hallgatóknak, olvasóknak, azoknak, akik komolyan szeretnének foglalkozni a felnőttképzéssel. A vendégünk Mészáros Zsuzsa, aki szakmai vezetője volt a Felső-Kiskunsági Községi Munkások Egyesületének, egyébként ő ugyanitt,

Mészáros Zsuzsa, a Tan-Tér program szakmai vezetője

Néhány mondatban próbáljuk meg a háttérét bemutatni – kiemelve a program igazi beágyazottságát ebben a kistérségben.

Mi is volt az a helyzet, ha ez összefoglalható, amikor nekikezdtetek annak, hogy ott egy tanulást segítő felnőttképzési programot indítsatok?

Mészáros Zsuzsa (MZs): Hosszú az előzménye, egy több éve folyó közösségfejlesztési programnak az egyik állomása volt ez. Előzménye még az is, hogy a térségben foglalkoztatási céllal is létrehoztunk egy szövetséget az önkormányzatokkal, a munkaügyi központtal, szövetkezetekkel, vállalkozásokkal, civil szervezetekkel, aminek az egyik stratégiai célja volt, hogy a térség felnőtt lakosságának olyan általános célú képzést nyújtsunk, amely segít nekik a szakmaszerzésben vagy jobb munkavállalói képességekhez jutásban, és ezért is találtuk ki ezt a Tan-Tér programot.

PF: Ez, ha jól emlékszem, négy vagy öt településen zajlott, és ebben az érdekesség, hogy nem a kistérség legnagyobb települése, Kunszentmiklós volt a központja ennek, hanem nagyon „szétpontosodott”, részben Kunbáonyban, részben Kunadacson, Tasson és Kunpeszéken.

MZs: Ezek a kisebb települések. Kunszentmiklós egy 9000 fős város, Tass pedig háromezres. A többi az 3 és 600 fős kistérség. Ez a pár település volt az, ahol legerősebb szálakkal kötődtek egymáshoz az emberek. Itt azért azt lehet mondani, hogy rokonságok, barátok, egymáshoz járás is benne van a szokásokban, és egymáshoz viszonylag hasonló szituációban élnek az emberek.

PF: Ez a bizalom szempontjából fontos, mert egy közösségi célú programhoz kell, hogy az érintett közösségben már legyen valamifajta bizalom vagy összetartás?

MZs: Igen, egyrészt azért fontos, mert mi már eleve ismertük az ott élő embereket, ők pedig egymásnak jó szívvel tudnak ajánlani valamit, ami egy civil kezdeményezés. Tehát én ezért is fontosnak tartom azt, hogy olyan közegben induljon el egy ilyen program, ahol az emberek bizalommal vannak egymás iránt, és bizalommal vannak egy olyan civil szervezet iránt, amelyik számukra valamilyen programot nyújt, ami valós szükségletekből indul, tehát nem csak egy civil szervezetnek a kedvteléséből, valamilyen kitalálásából.

PF: Említetted, hogy ezeken a településeken körülbelül hasonló helyzetű emberek, családok élnek, ami persze nyilván egy nagyon differenciált állapotot jelent, de hogy olyan emberek vannak tömegesen ezen a területen, akik már évek óta nem tanultak, akik kiestek a tanulási gyakorlatból, és ha jól értettem, akkor ők voltak a legfőbb célcsoportja ennek a 'föllazító', újra mozgásba hozó felnőttképzési kezdeményezésnek.

MZs: Részben. Egyik oldalról természetesen volt egy olyan típusú szükséglet is, hogy azoknak, akik 8 általános iskolát végeztek, de szakmát nem tanultak még – és eltelt bizonyos idő az általános iskolai tanulmányuk befejezése után – a matematikai az olvasás-, és íráskészségeiknek a fejlesztésére szükség van ahhoz, hogy el tudjanak kezdeni valamilyen szakmát tanulni. Ez volt az egyik része. A másik része sokkal inkább ismeretterjesztő vagy aktuális problémákra, olyan ügyekre fókuszált, amiben az emberek aktuálisan benne voltak. Ezeket a programon belül nem is

a tanfolyamok keretében csináltuk, hanem úgy neveztük, hogy Társalgók. Tehát hogyha megnéznénk a program felépítését, ez három egymásra hatást gyakorló területből állt. Az egyik rész volt az, ami *hagyományosabbnak is tekinthető tanfolyam* jellegű, ebben is volt többféle. A másik a *Társalgók*, amik szabad önszerveződő közösségi alkalmak, ahol többféle témáról lehetett beszélgetni facilitált segítséggel. A harmadik része pedig kimondottan *információnyújtó – tájékoztató szolgáltatások* – minden településen volt egy-egy ilyen *konzultációs pont*, ami egyrészt a felnőttképzésben való részvételt hivatott segíteni, hogy segítsen megtalálni az embereknek, hogy mi az, amiben részt tudnak venni, vagy hova iratkozzanak be iskolába, hol indulnak tanfolyamok. Illetve általános információkat is segített elérni – legyen az munkaerőpiaci, hivatali ügyintézésrel kapcsolatos, tehát ez egy általános információs pont jellegű volt. Ezek úgy is összekapcsolódtak, hogy aki a konzultációs pontra, arra a közösségi helyre bement érdeklődni, annak nyilván rögtön ajánlották azt, hogy a Tan-Tér programban induló tanfolyamra iratkozzon be, illetve aki a társalgón volt, annak is, és aki viszont tanfolyamra járt, utána elment a társalgóra. Szóval ezek persze hatottak egymásra.

PF: Ha jól értem, akkor ennek a képzési rendszernek elsősorban nem az volt a célja, hogy valamilyen papírt jelentő végzettséget, tehát egy formális képzési bizonylatot adjon a hallgatóknak, hanem hogy valamilyen módon egy hálózatba, egy vérkeringésbe belevonja őket, és egy kicsit újraélessze bennük a mindennapi életük megértésének a kérdését. Már csak azért is nagyon fontos kérdés ez, mert a legtöbb ilyen intézmény, a közösségi intézmények, művelődési intézmények is nagyon ritkán adnak azokra a kérdésekre közvetlenebb válaszokat, amik a helyi embereket a leginkább érdeklik – nagyon hétköznapi kérdésekre gondolok most elsősorban. Tehát nem valamilyen kívülről kitalált célokat próbál elérni.

Azt érzem, erős volt az a felvetés, hogy mi mindennel rendelkeznek az emberek, mi foglalkoztatja őket, milyen hiányaik vannak, milyen ügyet szeretnének tisztázni magukban, és hát még nem beszéltünk arról, hogy milyen erőforrásokkal rendelkeznek. Mert ennek a képzésnek egy nagyon fontos része volt, hogy nem egy valahonnan összeállított tanári karból alakult, hanem ha jól veszem ki, akkor szintén ebben a térségben élő embereket, különböző foglalkozású embereket kutattatok fel és fogtatok össze.

MZs: Azt hiszem, talán ez volt a legérdekesebb része a dolognak, amikor elkészítettük a tananyagokat, akkor persze ebbe bevontunk külső szakértőket, de már abban is voltak helyi emberek, főként tanári végzettségűek. Matematika, angol, magyar – szóval többféle tananyag volt, és akkor kerestünk olyan helyi lakosokat, akik ezeket a tantárgyakat tudnák tanítani a helyi embereknek, tehát egy mérnököt, aki a matematikát, egy nyugdíjas tanítónőt, aki a magyart vállalta vagy valakit aki angolul tud, de nem feltétlenül tanári végzettségű.

Számítástechnikai képzés (Forrás: FKKME)

PF: Többször az informatika került itt szóba?

MZs: Igen, például az is volt. És az nagyon jó volt, hogy magukat a jövőbeli tanárokat először egy képzésben részesítettük, arra vonatkozóan, hogy mit is jelent a felnőttkori tanulás. Hogy ez egy kicsit másabb, mint amikor az általános iskolában tanít a tanítónő gyerekeket. Felnőttekkel másképp kell viselkedni, más módszereket kell alkalmazni. De nem csak tanfolyami tanáraink voltak ebből a körből, hanem voltak olyan mentortanárok is, akik egyes embereket segítettek felkészülni például egy iskolai felvételire. Vagy pontosan a legerősebben a matematikánál volt ez probléma, hogy magát ezt az általunk indított tanfolyamot el tudja valaki végezni, emiatt kellett neki külön korrepetálásra járnia. Ez is nagyon-nagyon kedvesen alakult, mert volt gépészmérnök, távközlési üzem mérnök, akik órákat adtak azoknak, akiknek nehezebben ment a kvázi iskolai feladatok megoldása.

PF: Ha jól sejtem, ebben a stábben a legritkább, aki közvetlen hagyományos oktatói, pedagógiai, tanári diplomával tanított, inkább a korábbi pályájáról vagy valami közeli pályáról hívtatok embereket, akik egy-egy kérdéshez értenek, és egy kicsit érzékenyíthetők arra, hogy ebben a tanításban mi mindenre lesz szükség rólukról.

MZs: Igen, nagyon fontos volt, hogy a helyi erőforrásokat mozgósítsuk. Azért az köztudott, hogy az érettségire felkészítő képzésekre, felnőttkori érettségi tanfolyamokra is a térségből szedik össze a középiskolai tanárokat, azért, hogy felnőtteket tanítsanak. Mi pont nem ebből a körből kerestünk közreműködőket, hanem inkább alsóbb iskolákban tanítókat. Az biztos, hogy egészen más készségek, másfajta felkészülés szükséges ahhoz, hogyha felnőtteket tanít valaki. Úgyhogy ez egy nagyon fontos kérdés volt.

Sain Mátyás (SM): Jól értem, vagy jól sejtem, hogy amikor elkezdtétek ezt a képzési programot, igazából ti se tudtátok, hogy pontosan mire lesz szükség? Gondolom, hogy viszonylag ritkán áll így neki az ember egy ilyen projektnek. Hanem elkezdtétek felmérni, és közben derült ki, hogy milyenfajta tudásra, milyenfajta tanítókra lesz szükség.

MZs: Igen, hát azért az előre látható volt, hogy nem fogunk találni olyan tanárokat ebben a térségben, akik a felnőttképzésben annyira járatosak azokban a tantárgyakban, amiket mi tanítottunk. De persze kellett alkalmazkodni, és a legtöbb alkalmazkodást a Társalgók kívánták meg, ahol mindig azok a témák jöttek felszínre, amiket a résztvevők mondtak, amiket ők „hoztak be”. Legyen az egészségügyi kérdés, gyerekneveléssel kapcsolatos kérdés vagy más egyéb, ami éppen felvetődött. Na, akkor azért szükség volt arra, hogy a facilitátor vagy beszélgetőpartnert és vendéget hívott, vagy pedig maga felkészült abból a témából, hogy azért tudja a beszélgetést vezetni. Hogy ne úgy érezzék az emberek, hogy csak forognak saját maguk körül, de természetesen mindenki hozzáadta a saját tudását is, aki részt vett a beszélgetésben.

PF: Hogy értesültek a kistérségben élők erről, hogyan próbáltatok eljutni az emberekhez? Tudom, hogy a ti egyesületek már nagyon beágyazódott volt, erről beszéltünk itt a kezdés körül. Nagyon sok a bizalmi kapcsolat, amire Matyi hivatkozott, az nagyon erősen a ti szervezetetek iránti bizalmat is jelentette. De hogy lehetett mégis tudatni az emberekkel, hogy itt valami olyan dolog lesz, amitől akár még tarthatnak is, hogy jaj, iskola, hát oda én nem akarok menni?

MZs: Ez az érdekes benne, hogy az elején valóban volt ilyen, és akkor egy ilyen, száz órás magyar-tanfolyam, olvasás-írás meg szövegértés tanfolyam végén megkérdezték a résztvevők, és akkor szeptemberben folytatjuk?

De először persze a konzultációs pontok voltak a legnagyobb segítségére ennek a folyamatnak, mert ott helyben élő és valamilyen községi térben dolgozó munkatársunk volt, aki más alkalomból is rendszeresen találkozott a helyi emberekkel.. Emellett nyilván azokon a szokásos helyi csatornákon, amik ebben a térségben egyáltalán voltak, közhírré tettük, de azt hiszem, a személyes megszólítások voltak a leghatékonyabbak.

A Társalgók szervezésénél természetesen kellett egy közösségi kapcsolati háló. A tanfolyamokon való részvétel pedig nem volt olyan nagyon magas létszám, hogy azt ne lehetett volna összeszedni.

PF: Azt írtátok valahol, hogy azok a csatornák, amelyek a nyilvánosságot segítették, nemcsak reklámra, nemcsak a toborzásra voltak alkalmasak, hanem ismeretközlésre, ismeret továbbításra is. Ez mit jelent?

MZs: Azért a szándékunk általában sosem az volt, hogy csak annyit mondjunk erről az egésze, hogy a tanfolyam ekkor kezdődik, ilyen és ilyen feltételekkel, hanem nyilván sokkal többet is. Viszont az jutott eszembe, hogy most mi arról a programról beszélünk, amit mi Tan-Tér Plusznak nevezünk, mert ezt megelőzte egy másik, egyszerűbb Tan-Tér program, és hát abban is voltak már nagyszerű, rövidebb ideig tartó tanfolyamok. Például az ökológiai gazdálkodásról is – még tanulmányút is volt, a kishantosi biogazdák, gazdasági központ vezetői voltak a tanárok.

Ökogaedaképzés (Forrás: FKKME)

Még tanulmányútra is elmentek a résztvevők olyan helyre, ahol a témájukhoz kapcsolódó dolgokat tudtak megnézni.

Akkor még sokkal kevesebb lehetőség volt, de később lettek nagyobb állami programok is, amiben lehetett ingyen tanulni angolul, de akkor például nem volt ilyen komplexebb lehetőség. Több településről is összejártak egy helyre az emberek, hogy tanulhassanak.

SM: Az tűnt reális célnak, hogy foglalkoztatottá váljanak ezek az emberek, tehát hogy elmenjenek valahova dolgozni, vagy inkább a jövedelemkiegészítő, saját szervezésű tevékenységekre is „lőttetek”?

MZs: Volt ebben a Tan-Tér Plusz programunkban egy nagyon különleges képzésünk a megváltozott munkaképességűek számára. Ez kimondottan a közösségi vállalkozásra felkészítő képzés volt, de hozzáteszem, hogy mindegyik képzésünknek része volt a motiváció, a kommunikáció és a munkavállalói ismeretek. Ezek nélkül nem volt egyetlen képzés sem. De ez a megváltozott munkaképességűek számára indított képzés kimondottan arra irányult, hogy valami önálló tevékenységbe vágjanak bele a résztvevők, vagy egymással összefogva kezdjenek el kitalálni valamit. Akkoriban viszonylag magas volt a munkanélküliség, ezért nyilván cél volt az is, hogy a munkavállaláshoz szükséges készségeket is fejlesszük, és ezzel jobb elhelyezkedési lehetőséghez jussanak az emberek. Viszont mégiscsak az volt az alapcél, hogy tudjanak tanulni olyan szakmát, vagy olyan dolgot, amivel később jobb pozíciót tudnak elérni a munkaerőpiacon.

PF: Tehát volt ez a pragmatikusabb cél, hogy valamilyen módon a képzés valamilyen anyagi hasznot is hozzon? És voltak olyanok is esetleg, akik egyszerűen a közösségi kohézió miatt kapcsolódtak, vagy izgatta őket valami, de nem akartak ebből valamilyen foglalkozást, valamilyen egzisztenciális lépéseket vagy forrásokat teremteni, hanem egyszerűen csak a keresztrejtvény sikeresebb kitöltéséig akartak eljutni, vagy hogy polgáriasabb életmódot tudjanak folytatni? Volt olyan, aki nem feltétlenül csak egy ilyen nagyon pragmatikus, célirányos végzettséget akart szerezni?

SM: Azt jól értem, hogy ennek az egész képzésnek lényegében az volt a célja, hogy az emberek képessé váljanak arra, hogy elmenjenek aztán majd egy olyan képzésre, ami tényleg egy szakmát ad nekik. Általában ha azt mondjuk, hogy felnőttképzés, akkor arra gondolunk, hogy hirdessük meg, hogy kályhás tanfolyam, és lehet rá jelentkezni. És aztán, ha sikertelen a program, akkor kiderül, hogy nem voltak készek erre az emberek. Ez viszont egy olyan program, ami próbálja felkészíteni őket, hogy képesek legyenek azután elvégezni egy „hagyományosabb” jellegű képzést. Ezt jól értem?

MZs: Igen. A képzéseken résztvevők munkaerőpiaci státusza: 44 álláskereső, 3-5 őstermelő. Eleve általános iskolai végzettséggel rendelkező 32 volt, aztán volt 9 szakmunkás és 6 érettségizett, de az nyilvánvaló, a megváltozott munkaképességűeknél. Általános célú felnőttképzés esetén eleve nincsen olyan végzettség, ami mondjuk iskolai bizonyítványként számon tartható. A résztvevő eleve tudta, hogy ilyen nem lesz. Mindegyik csak közvetetten járul hozzá, hogy valaki jövedelemhez jusson, vagy később a jövedelme növekedjen. Ehhez vagy továbbtanul, és így egy új szakmával jobb pozíciót nyer el, vagy eleve a kommunikációs, motivációs készsége fejlődik, és ezzel tud munkához jutni. Nem emlékszem, hogy ez – a közvetlen fizetés növekedés – annyira elsődleges cél lett volna a résztvevők részéről, de az biztos, hogy az ilyen hosszú tanfolyamokra olyanok tudtak beiratkozni, akik munkanélküliek voltak abban a pillanatban. Nekik azért nyilván volt olyan céljuk, hogy ezt elvégezve, majd sikeresebbek lesznek az elhelyezkedést tekintve. A Társalgók esetében a fő cél kimondottan a közösségi együttlét, az érdekes téma, az információhoz vagy a többlettudáshoz jutás volt. Tehát ott ez inkább egy kicsit hozzájárult a jobb közérzethez, egymás jobb megismeréséhez.

PF: Sikerült olyan módszereket, olyan lépéseket, olyan formákat találnotok, ami ebben a felnőttkori helyzetben különösen segítette őket, jól érezték magukat ebben a helyzetben – kaptak segítséget a különböző hiányaikhoz, de valójában a jó érzést kínálta az egész képzési szisztéma? Voltak ilyen megragadható módszerek vagy történetek?

MZs: Eleve nem volt presszió, hogy most vizsgázni kell vagy ilyesmi, de mégiscsak volt szintfelmérés. A végén nyilván volt valami visszajelzés és egy kis felmérés. Fontos volt, hogy érezze mindenki azt, hogy halad azzal, amit tanul. De volt más aranyos történet is: az egyik településről a másikra eljutáshoz egy kisbuszt indítottunk, nem kis távolságra, 30 kilométerre kellett elutazni ahhoz, hogy az angol tanfolyamon valaki részt vegyen. Körbejárta a kisbusz az összes települést, összeszedte az embereket, és egy jó háromnegyedórás utazás után odaérkezett az adott településre. Egyszer csak rájöttek a buszban ülők, hogy ezt az időt ki lehetne használni. Megkérték a buszsofőrt, hogy tegyen be egy angol leckét egy magnókazettán, és azt hallgatták

útközben. Szerintem ez nagyon édes volt, mert ebből látszott, hogy tényleg motiváltak voltak az emberek.

PF: Ha jól értem, akkor itt sokféle rendszer párhuzamosan működött. Egyrészt a különböző képzési tartalmak, amiket említettél, de majd ezt összefoglalnánk. Másrészt azok a formák is, hogy Társalgó, mások meglátogatása...

MZs: Tanulmányút is volt, igen, Látókörieknek neveztük.

PF: Tehát nagyon különböző elemei voltak ennek a képzésnek. Sikerült ezeket valamilyen módon, valamilyen összefüggő rendszerbe illeszteni? Hogy kapcsolódtak ezek? Tudtak egymásról?

MZs: Még egy kilencezer fős város is kistelepülésnek számít, mindenki ismer mindenkit. Persze, továbbadódott a Társalgóknak a híre, a konzultációs ponton – mondjuk a könyvtárban, művelődési házban vagy faluházban – mindig információt kaptak. Ezeken a helyeken már régóta ismerték az ott dolgozót, aki továbbadta az információt, és az emberek egymásnak is továbbadták. Az biztos, hogy abban az időben, amíg ez folyt – ugye a kettő program együttesen körülbelül négy évig -, addig sokkal több ember vett részt tanulási programban, mint hogyha ez nem lett volna. Sajnos nyomon követés nem történt, nem tudjuk, hogy hány embert tanult aztán tovább.

PF: Írjátok, hogy voltak tanulókönyvek, amiket a hallgatók kaptak. Ez mit jelentett? Nyilván nem az ellenőrző könyv funkcióját töltötte be.

MZs: Ebbe beleírtuk azt, hogy milyen tanfolyamra járt a résztvevő, vagy milyen Társalgón vett részt. Egy korábbi elképzelés volt, hogy ebbe bele lesz jegyezve minden ilyen alkalom, s amikor majd nagymama vagy nagypapa lesz az illető, az unokáinak meg tudja mutatni, hogy ő ilyen iskolába is járt, ahol felnőttként tanult.

Az volt az igazi, amikor tényleg azokra a tanulási szükségletekre tudtunk reflektálni, amik felmerültek a kistérségben.

PF: Voltak olyan ügyek, amelyek közben merültek fel, fogalmazódtak meg, és kezdtetek el vele foglalkozni, vagy minden egy előre eltervezett terv szerint haladt?

MZs: Hát egy érdekes dolog. Kunbábonyban – ez itt a legkisebb település egyébként, valójában egy tanyabokor – ennek kapcsán megalakult a Kunbábonyi Baráti Kör azokból, akik a Társalgón rendszeresen részt vettek. És helytörténeti kutatások keretében történt annak feltárása, hogy egyáltalán kik élnek a településen, és megfogalmazódott, hogy készüljön el egy települési anyakönyv, ami nem volt azelőtt, mivel nem önálló település, tehát nem itt vannak anyakönyvezve az emberek. Minden családhoz ellátogattak a helyben aktivizált emberek, és felvették az adatokat. Ezek nem statisztikai jellegűek, hanem hogy ki kinek a kicsodája. Ebből tulajdonképpen lehetne egy települési családi térképet is készíteni. Akkor közvetlenül nem készült, de aztán mégis lett egy falukiállítás. Tehát kinőtt belőle újabb közösségi program.

PF: Ha jól tudom, akkor néhány olyan intézményt is bevontatok, amelyik a művelődéshez kötődik. Kik lettek a társaitok?

MZs: Ahogy már említettem is, a konzultációs pontok: a Tassi könyvtár, a Kunadacsi Művelődési Ház, a Kunpeszéri Művelődési ház és Könyvtár –t nyilván azok, amiket az emberek abból célból is látogatnak, hogy ott ilyen ismereteket szerezzenek. Azok, akik ott dolgoztak, eleve közösségi szereplők is voltak.

PF: Mennyien voltak összesen, akik részesültek ebből a kétéves programból, van-e erről valamilyen emléked?

MZs: Ami érdekes, hogy 75 százalékban nők, és főként a 36-50 év közötti nők. Azért ez is érdekes dolog...

PF: ...Azok a középkorúak, akikről úgy tartjuk, hogy általában sok mindenből inkább ki szoktak maradni...

MZs: ...Igen, például munkavállaló korúak. De nagyon érdekes, hogy 120 Társalgó bonyolódott le, és 1500 fő vett részt. Azért ez elég szép szám. A tanfolyamokon összesen 40-50 fő vett részt a folyamatos képzésekben, tehát azért látszik, hogy a Társalgók sokkal nagyobb létszámot mozgattak meg.

PF: Tehát az informális találkozások voltak talán a meghatározók vagy az erőteljesebbek a programban?

MZs: Igen, ennek csupán az volt az oka, hogy a tanfolyamokon való részvétel korlátozott létszámú volt. Azért is, mert azt szerettük volna, hogy elég hatékony legyen azokra nézve, akik részt vesznek rajta, tehát valóban érjenek el a szövegértésben, írás-olvasásban vagy a matematikában egy olyan szintet, hogy tovább tudjanak tanulni. Ezért nagyon fontos volt, hogy ne legyen nagy létszámú ez a képzés.

PF: Ingyenesek voltak ezek a képzések?

MZs: Igen, ingyenesek voltak minden résztvevő számára.

PF: Jelentett ez olyan pressziót, hogy akkor, ha ingyenes, legalább tessék minden alkalomra jönni? Szóval, hogy megtartó ereje volt ennek a közösségi elvárásnak?

MZs: Nem volt lemorzsolódás. Komolyan vette mindenki.

PF: Még találtam a jegyzetekben érdekes dolgot, hogy mi mindennel segítettétek a részvételt. Egyrészt a családi napközire hivatkoztok, ami, ha jól értettem, abban segíthetett, hogy a szülőket kímoldítsa, vagy a szülőket szabadabbá tegye?

MZs: Ez a szolgáltatás egy korábbi projektnek a része volt, és a családi napközi folyamatosan fennmaradt. De tényleg, valóban az volt ennek a célja, hogy aki valamilyen képzésen részt akart venni, a családi napközibe vihette a gyermekét. Az jelentős valóban hogyha egy ilyen program mellett van ilyen kiegészítő szolgáltatás. Itt nálunk nem jelentett olyan nagymértékű igénybevételt, de a lehetőség az szerintem nagyon jó.

PF: Közösségi folyamatokban gyakran szoktuk úgy értékelni, hogy hát nem mindegy, hogy „mi jön ki a csövön” a végén, de elsősorban a folyamat számít. Tehát hogy abban az időszakban, amíg az érintettek részt vesznek egy ilyen programban, mi történik velük. Ha jól vettem ki, a Tan-Tér programnak ez volt az egyik legnagyobb értéke, hogy ebben a két évben egy sajátos folyamat zajlott, megérintette őket valami, és talán egymással is új helyzetekben találkozhattak a résztvevők.

Látod-e esélyét annak, hogy ilyen típusú programokat, főleg a falusi térségben, amelyek sokszor távolabb esnek a városi fényektől, lehetne szerinted most Magyarországon kezdeményezni?

MZs: Tudomásom szerint ezt követően is voltak hasonló programok, Borsodból tudok, kicsit hasonló felépítésűekről, de tanulóköröket kialakítva, úgy emlékszem, talán Zalában is. Szerintem ez folyamatosan szükséges, és ilyenek valamiféle kezdeményezésre bármikor indíthatók. Nagyon érdekesen alakultak át a falusi művelődési házak, és ezek a kistelepülési könyvtárak hihetetlen mennyiségű programot szerveznek, hasonlókat, mint mondjuk a mi Társalgóink voltak. Helytörténeti vagy más aktuális témákban is szerveznek különböző beszélgetéseket. A baba-mama kluboktól kezdve sok az olyan program, ami korábban nem volt a könyvtáraknak a jellemzője. Én ezt nagyon jónak tartom, tehát szerintem ilyen programok vannak is, meg lehetne is indítani.

PF: A Felső-Kiskunságból egy kistérségi felnőttképzési és tanulássegítő programról beszélgettünk, amelynek a címe „A felnőttképzés hozzáféréseinek a javítása”. Mészáros Zsuzsa volt a vendégünk. Köszönjük Zsuzsa.

Végjegyzet:

[\[1\]](#) Az alábbi szöveg egy rádiós beszélgetés leírata, sok helyen az élő beszéd spontaneitását és áramlását követi – ezért nyelvileg esetenként kicsit pongyolább.

Szerzők:

Péterfi Ferenc eredetileg Újpalotán népművelő, majd közösségfejlesztő. Később az NMI és jogelődjeinek a Közösségfejlesztői Osztályán dolgozott, majd az osztály vezetője lett. Falusi és városi terepmunkákban vett részt, egyetemi, szakmai és civil képzések oktatója, konferenciák szervezője. A Parola folyóirat alapító főszerkesztője, évekig a Közösségfejlesztők Egyesületének titkára, majd elnöke volt.

Sain Mátyás végzettsége szerint tájépítész, majd a vidékfejlesztés területén dolgozott. Ma közösségi tervezési, 'részvételiségi szakértő', a Főpolgármesteri Hivatal Társadalmi Együttműködési Osztályának munkatársa.

Tíz éve szövetkezünk - A Kunbábonyi Tízek Közösségi Szövetkezet és a Civil Kollégium

2022/4

Egy kitartó, következetes közösségfejlesztő munka és folyamat találkozhatunk Kunbábonyban. A helyi erőforrások felhasználásával egy mással össze nem hasonlítható, kisugárzásával sokakat rabul ejtő hely utóbbi tíz évének története.

Több alkalommal, ismerősöknek és ismeretleneknek, közösségeknek és magánszemélyeknek meséltem, előadtam, beszélgettem a Felső-Kiskunságban folyó közösségfejlesztő munkáról az elmúlt 25 évben. Amikor közösségfejlesztést kezdtem tanulni azt hallottam, hogy Angliában egy-egy területen 20-25 évig is tart a közösségfejlesztő munka. Ezt el se tudtam képzelni, túl sok időnek tűnt. Miért is lenne ilyen hosszú ideig szükség közösségfejlesztői beavatkozásra? Mivel még mindig benne élek, itt élek a Felső-Kiskunságban, talán nem is tudom racionálisan felmérni, hogy ez vajon még mindig annak a folyamatnak a része, amely 1997-ben kezdődött? Nem kezdem az elejéről, hisz a Parola olvasói ismerik már ezt.^[1]

A közösségfejlesztési folyamat során a legnagyobb érdeklődést szakmai körben az a kritikus időszak váltotta ki, amikor a közösségi intézmények megszüntetése került napirendre és ezzel együtt a Magyarországon először létrejött közösségi munkás hálózat által alakított egyesület megszűnése. Folytassuk, kezdjük előlről, csináljunk valami mást?- kérdeztük mi, akik részesei voltunk a folyamatban fent és lent egyaránt. Kérdezték tőlünk, hogy mi mit szeretnénk? A legegységesebb volt azok számára, akik erős közösséget éreztek egymással, hogy együtt kell maradni és közösen létrehozni valamit. Szükség volt a közös tevékenységre, az egymáshoz tartozásra és persze arra is, hogy legyen valami jövedelem mindenki számára. Az egyesületet

elhagytuk és szociális szövetkezetet alapítottunk 2011-ben. Úgy éreztük ez a szervezeti forma áll legközelebb az értékrendünkhöz és mindahhoz, amit a jövőről elképzeltünk.

A kívülről jött közösségfejlesztő egyszer csak elkezd „mi” rólunk beszélni. Külön tanulmányt kívánna annak elemzése, hogy hogy lesz a külső szakember belsővé, hogy alakul át, és hogy marad meg a szerepében.

Térjünk vissza a szövetkezethez, amely nem csak azért született, mert a korábbi közösség tagjai együtt akartak maradni, hanem azért is, mert megláttunk egy olyan hiányt és szükségletet, amelynek kielégítésére képesnek és felkészültnek éreztük magukat. Kunbábonyban a Civil Kollégiumban nem volt saját konyha, az oda érkezők étteremből hozott menüt fogyasztottak. Ez azonban nem volt mindig kielégítő, illetve látszott, hogy ha egy saját konyha jönne létre, akkor az jobban tudna alkalmazkodni az igényekhez. Ez volt a legfizetőképesebb ötlet az összes közül, amelyet végiggondoltunk. A történet végére kiderül, hogy ez az akkori álom hogyan is valósult meg a változó körülmények támogatása által.

Az együttműködés kezdete

A Civil Kollégium Alapítvány 2012-ben megbízta az akkor még Adacs-Bábony Szociális Szövetkezetet a Civil Kollégium kunbábonyi képzési központjának üzemeltetésével. Eleinte csak vásárolt szolgáltatásként fizette meg az Alapítvány a szövetkezet munkáját (takarítás, kiszolgálás, zöldterület gondozás), majd ahogy látszott, hogy a szövetkezet egyre több területen kezdeményez új szolgáltatásokat, kezdi a házat jó gondnokként kezelni, úgy változott a gazdasági együttműködés kerete. Először a szálláshely bevétele, majd az étkezésből származó bevétel, utána a terembére, később minden bevétel a szövetkezetbe futott be. Ezzel egyidejűleg a költségek fedezése is a befolyó bevételekből került kiegyenlítésre. Mi kellett ehhez? Elsősorban bizalom, de volt néhány praktikus oldala is. A közüzemi számlákat át kellett íratni a szövetkezet nevére. A szövetkezet kötött megállapodást a beszállítóval a fűtéshez használatos tartályos gáz mennyiségéről, a szennyvíz és szemét elszállításáról, majd a meleg étel beszállításáról stb. Ez természetesen nem ment ilyen egyszerűen és egyenesvonalúan. Állandóan azon kellett gondolkodni, hogy hogyan is tudjuk vonzani a résztvevőket, ezzel megfelelő bevételt realizálni. Vagyis hogyan tudunk hozzájárulni a ház fenntarthatóságához és ugyanakkor olyan szolgáltatásokat nyújtani, amelyek vonzóvá teszik az ideszervezett képzéseket, találkozókat.

Az első új szolgáltatás, amely megváltoztatta a körülményeket

LeMat Kávézó és szálláshely

Fordulatot 2016-ban a LeMat kávézó megnyitása jelentette. Messzire nyúlnak ennek gyökerei. 1997-ben részt vettem egy szövetkezeti tanulmányúton Svédországban, ahol megismerkedtem a szövetkezetfejlesztő ügynökség (CDA) elkötelezett vezetőjével Elisabet Abrahamssonnal. Elisabet 10 év múlva meglátogatott és azt javasolta, hogy nyissunk egy LeMat-ot. De mi is ez? A LeMat Olaszországból indult fejlesztő munka eredménye. A trieszti pszichiátriai intézet felszámolása során a fejlesztő szakemberek úgy gondolták, hogy a gondozottak kiköltözésével az életük még nem oldódik meg, számukra megfelelő életminőség eléréséhez szükséges olyan körülményeket elősegíteni, amelyben közösség tagjai lesznek, munkához jutnak, karrier lehetőségük van. A LeMat franchise alapját olyan szövetkezet alkotja, amelyben egyenrangúak a tagok, legyenek bár fogyatékkal élők, szenvedélybetegségből gyógyulók, vagy más hátránnyal küzdők és akár mentorok, szociális szakemberek. A tevékenység pedig olyan kis szálláshelyek megnyitása, ahol családias környezetben szállhatnak meg a turisták, ahol emberközeli a kapcsolat a vendég és a kiszolgáló személyzet között, ahol mindenkinek jut munka, megbecsülés és jövedelem is. A döntésekben egyenrangúként vesznek részt a tagok. Főként Olaszországban, de más országokban is nyíltak a LeMat szemléletével – igen magas minőségű- szálláshelyek. Létrejött a LeMat Europa hálózat is, amelynek tagjai szociális vállalkozások, akik a fenti elveken alapuló gyakorlatot folytatják. Elkészült négy kézikönyv, amely minden szükséges részletet tartalmaz.

Elisabet és a franchise fejlesztője, Renate Georgen ellátogatott hozzánk 2015-ben és bemutatta a szövetkezet és a CKA tagjainak a LeMat rendszerét. Az alapok nem álltak távol tőlünk, hiszen a mi

szövetkezetünk is így szerveződött és működött. Nálunk ugyan, a tagoknál nem a fentiekben leírt hátrányok voltak jellemzők, hanem az egészségügyi problémák, az elsődleges munkaerőpiacon való elhelyezkedés nehézsége, a kistelepülési lakóhely. Ez azonban hasonlóan nagy nehézséget jelent az egyéni életekben. A mi szövetkezetünk megelőző 5 éve bizonyította, hogy megfelelő szerveződés a szövetkezet arra, hogy az egyéni életekben életminőségbeli változás történjen. Emellett ott állt rendelkezésünkre a Civil Kollégium, amelynek kihasználtsága a képzéseken túl a szabadidős céllal érkezők számára is tud megfelelő helyszínt biztosítani. A LeMat megalapításához tehát minden feltétel rendelkezésre állt.

A módszertani kézikönyvek fordítása, majd tanulmányozását követően nagy kihívásként éltük meg, hogy a szolgáltatásainkat bővíteni kellene, illetve a szálláshelyre is ráfér egy kis újítás. Első lépésként az ebédlőt rendeztük át úgy, hogy a kávézó elférjen. Ez hirtelen hozott egy átütő változást.

A LeMat-nak része az is, hogy jó kapcsolatokat alakítson ki a környezetében élő magánszemélyekkel és vállalkozásokkal. A kialakítás rövid története mutatja azt, hogy mennyire szemfülesnek kell lenni a helyben lévő erőforrások megfelelő használatában. A megelőző években egy esküvőt rendeztek a házban, ahol különlegesen szép és harmonikus dekorációt készített egy óvónő. Őt kerestük fel és kértük meg, hogy egy új design-t tervezzen az ebédlőbe. Végiggondoltuk azt is, hogy kik azok, akik segíthetnek a megvalósításban. Nem csak a bútorok, hanem a textilek, kárpitok és színek összhangját szerettük volna előállítani mindemellett, hogy praktikusnak, használhatónak kellett lennie a helynek az ott dolgozók és a vendégek számára is. Ehhez még hozzájött a kis könyvtár gondolata is, amelyhez nagyszerű könyvadományokat és még polcot is kaptunk. Ezután sok rajzolás, tervezés után nekiálltunk a bútorok átalakításának, festésének, kárpitozásának és az általunk elő nem állítható textilek beszerzésének.

A hivatalos út maradt még hátra, amely a HACCP rendszer elkészíttetését, az engedélyek megszerzését, a tűzbiztonság, a higiéniai követelmények kialakítását, a beszállítók megtalálását, pénztárgép vásárlását (később a kártyás fizetés lehetőségének megteremtését) és még sok-sok apró tennivalót jelentett. Természetesen sokat kellett tanulni ehhez a folyamathoz. Egyrészt a szervezés, kivitelezés során másrészt pedig működtetéshez. A megnyitóra meghívtuk a helyi barátainkat, segítőinket, érdeklődőket, majd a messziről érkező vendégek számára is átadtuk az új kávézót és ebédlőt.

A kávézó egy újabb lehetőséget jelentett a fenntarthatóság útján, hiszen munkát adott az itt dolgozóknak – nem csak szövetkezeti tagoknak, hanem több helyben élő embernek is, valamint némi bevételt is hozott elsősorban a likviditás fenntartásához. Ezután már csak egy apró ugrás és

a kerti konyhát átalakítottuk (használt anyagokból pl.: filmdíszletből „lambéria”, vājlingból lámpabúra) stílusos kerti kávézóvá, hogy a nyári egyetemek résztvevői is megfelelő színvonalú szolgáltatáshoz jussanak.

A szálláshelyet bejelentettük a hivatalnál és így már természetesen annak követelményeit is teljesíteni kellett. Évről évre – ahogy az anyagi lehetőségek engedték-fejlesztettük a szálláshely minőségét is. Meszeltünk, festettünk, bútorokat rendeztünk át, kárpitoztunk, függönyöket cseréltünk, új ágyneműket vásároltunk. Tetszetős megjelenést alakítottunk ki.

A covid változást hozott az ide érkezők igényeiben. Már kevesebben szeretnének egy szobában

aludni, így lecsökkentettük az ágyszámot, amelynek következtében tágasabbá váltak a szobák. Azóta, legtöbbször el is férnek a résztvevők, mivel a csoportok létszáma is csökkent. Ha mégsem, akkor is találunk megoldást.

A legnagyobb újítás és a résztvevők körének bővülése megkívánta, hogy akadálymentesítsük a házat, majd a fürdőszobákból is legalább kettőt. Először vettünk egy rámpát, majd elhatároztuk, hogy megépítünk egy „örökös” akadálymentes utat a házhoz. Sok kísérletezésünk még most is tart, de járható kerekesszékekkel az út. A bejáratoknál pedig kapukat építettünk a biztonságos közlekedés érdekében. Ha már járdának nekifogtunk, akkor a hosszú évekig kulékaviccslal leszórt „tető” alatti teret is lebetonoztuk. A kerti konyha/kávézó is praktikusabbnak látszott beton aljzattal. Ez már nem bizonyult a legjobb döntésnek, hiszen a későbbi tervekben

szereplő verem elkészítésének lehetőségét is betonba öntöttük. Ó, de ez már csak jóval később jutott eszünkbe, amikor a zöldség raktározásra nem találtunk helyet.

Közösségi öngyógyító kert és permakultúra

Át is térhetünk a kertre. Amikor elkezdtek a házat üzemeltetni, elhatározott szándékunk volt, hogy egy kis zöldségeskertet is létrehozunk. A ház háta mögötti magánterületet szívességi használatba megkaptuk. A föld/homok nem volt a legjobb minőségű, így trágyázással kezdtük, majd hosszú vetemény sorokat alakítottunk ki növénytársítással. A kert gondozása cseppet sem volt könnyű. Jöttek mentek a vendégek, őket is el kellett látni, étellel, tiszta szobával, a környezetet gondozni kellett. A kert megkívánta a folyamatos locsolást, ezért erre is rendszert alakítottunk ki, majd amikor a

ház ablakait kicseréltük, akkor a bontott ablakokból üvegház építése természetesen jött. Az Átalakuló Kisközösségek program tagjaiként kisebb támogatásra is szert tettünk. Ez a program adott lehetőséget arra is, hogy az említett kerti konyha és a komposzt wc megépüljön.

A kert folyamatos változáson ment át. Hol egy nagy fűszerkertet építettünk, hol mulcsoltunk, hol fóliával borított, csepegtetőrendszerrel ellátott eperültetvényt alakítottunk ki, hol magasságyást építettünk, de vegyszert sosem alkalmaztunk. Elneveztük Közösségi Öngyógyító Kertnek. A termés ugyan nem volt mennyiségileg piacképes egyik zöldségféléből sem, de jutott a tagoknak és a vendég reggelikhez is adott alapanyagot.

Mindezen előkészületek hozzájárultak ahhoz, hogy permakultúra szakértők fantáziát lássanak egy permakultúra elvei szerint kialakított kert megvalósításában. Az Életfa csoport 2-3 évre

„beköltözött” hozzánk. Gyakorlati képzés keretében, több alkalommal legalább 100 ember megfordult itt, akik a kertet, majd a tavat kialakították. Még, hogy nekünk egy tavunk is legyen! Hát ezt korábban el se tudtuk képzelni. A kert élni kezdett, buja növényzettel, sokféle élőlényel és persze sokkal kevesebb munkával. A fenntartás most is erőfeszítést igényel, de nem bolygatjuk a talajt, hanem építjük. Nem ásunk, nem kapálunk, hanem vetünk és aratunk. Ugye milyen szép ez! *(bővebben is olvashatsz róla a Parolában[2])*

Képzések helyszíne

Közben a ház további szépítését és korszerűsítését sem hagytuk abba. A tanterem következett. Komoly fejtörést okozott, hogy hogyan is lehetne ezt megújítani. Több, mint 20 évig ugyanolyan praktikus volt, jól használható. Mit is kellene itt akkor változtatni? A fal mellett húzódott egy-egy hosszú pult, amely alatt Varga A. Tamás által tervezett „konténerek” helyezkedtek el. A kezdetekkor ezek még számítógépeket rejtettek, aztán ahogy a laptopok elterjedtek, majd az okostelefon, amelyet minden résztvevő hozott magával, okafogyottá váltak a már egyébként is korszerűtlenné vált számítógépek. A konténerekben dossziék, és „mindenféle” kapott helyet, de ezek tárolására nem volt praktikus. Egyre gyűlt az elhelyeznivaló, így fájó szívvel ugyan, de a pultok lebontása mellett döntöttünk és helyébe szekrényeket készítettünk. Ezzel egyidejűleg a falikarokat is kicseréltük, hogy a sokszor félhomályba vesző tanterem rendesen megvilágított legyen. Azt mondanom sem kell, hogy mindehol energiatakarékos égőket szereltünk be. A Civil Kollégium Alapítvány okostáblát vásárolt, így már elmondhatjuk, hogy igazán korszerű tanteremmel rendelkezünk.

A konyháról

Többször felteszik a kérdést nekünk: és hányan voltatok, vagytok mindehhez? Tíz év elég hosszú idő ahhoz, hogy közben ne történjen változás az egyes emberek személyes életében. Arról nem is beszélve, hogy a társadalmi és gazdasági környezet is megváltozott. A bevont helyi fiatalok felcserperedtek, önálló életpályára léptek, amely sajnos nem a mi erőinket gyarapította. Az aktív korú tagjaink a megélhetés érdekében új munkahelyet kerestek. Az alkalmi munkát vállalók közül többen jobb kereseti lehetőség után néztek, vagy nem vállaltak tovább munkát egészségi állapotuk, családi helyzetük változása miatt. De sokan velünk voltak a folyamatos változás közepette. Több, mint 50 embernek adtunk munkát a 10 év alatt és nyújtottuk az idetartozás érzését. A 6-7 fős mag kitart a mai napig is. De amellett, hogy alkalmanként bevonunk helyi vagy szomszéd településről munkatársakat, több területen változtatni kellett.

A munka megkönnyítésére először lehoztuk a padlásról a mosógépet, majd vasalógépet vettünk az ágyneműk és textíliák rendben tartására, de ma már patyolatba

visszük a ruhákat. Igaz a forgalom is megnőtt, nem csak emberi kapacitással, de időben sem győztük a szálláshely kiszolgálását. Pár hónapja úgy döntöttünk, hogy a csoportok utáni takarítást is kiszervezzük egy közelben lévő kis takarító vállalkozásnak, ezzel nekik is munkát és jövedelmet nyújtva.

Hát akkor mit csinálunk mi? Új utakat kerestünk és régi vágyunkat váltottuk valóra. Saját konyhát nyitottunk, amelynek szintén megvolt a sora, mint mindennek a történetünkben.

Úgy kezdődött tíz évvel ezelőtt, hogy láttuk a Civil Kollégium szükségletét a helyben készülő ételekre. Amikor már működtettük a házat, még mindig étteremből hozatott ételekkel, apránként jöttek az új igények és szükségletek. Egyre elterjedtebbé vált a vegetáriánus és vegán étkezés, nem beszélve a különböző érzékenységekről. Ezt az étterem nehezen vagy egyáltalán nem tudta kiszolgálni. Két éve először a nyári egyetemeken próbálkoztunk meg a saját vegán konyhával, majd lassanként becsempésztük a mindennapokba, némi ellenállással belülről és kívülről is. Van, aki azt mondta, hogy nem lehet hús nélkül elég tápláló és ízletes ételt készíteni, van, aki hivatkozott arra, hogy ő a hagyományos étkezés híve, van, aki attól tartott, hogy a vegetáriánus konyha elriasztja a résztvevőket. Aztán egyszer csak azt vettük észre, hogy mindenkinek ízlik a szépen tálalt vegetáriánus és vegán étel, nem marad éhes, még élménnyé is válik a kunbányi konyha terméke. Sokkal könnyebb az ételérzékenységeket is kezelni. Persze továbbra is lesznek, akik húsos ételt szeretnének fogyasztani, de reméljük, hogy már ők is pozitívabban gondolkodnak a vegetáriánusokról.

Zöldterületek és a technikai háttér gondozása

Egy meglehetősen nagy parkosított terület áll rendelkezésünkre a ház előtt, ahol nagyobb rendezvényeket is lehet szervezni. A közösségfejlesztő nyári egyetemek, a nemzetközi Állampolgári R észvétel egyetemének (CPU), az Országos közösség-szervező találkozóknak helyszíne. A nagyobb létszám kiszolgálásához udvari zuhanyzó is szükséges. Az első tíz évben ezt hozatott konténerrel oldották meg, ami meglehetősen költséges megoldás volt, nem beszélve a környezeti terhelésről. Először egy nádszöveggel körbekerített zuhanyzót építettünk, majd ezt lecseréltük szép fából épített zuhanyzóházzal, ahol a gömbölyű kavicsokon taposva a csillagos ég alatt lehet zuhanyozni a nap által felmelegített vízzel. A komposzt wc-t még az Átalakuló közösségek nemzetközi táborában építettük, mint ahogy a kerti konyhát is. Ezekben az építmények a szükségletekre reagáltak, egyben szemléletformáló is lett, nem csak számunkra, hanem az ide érkezők számára is. A komfortosság nem hogy csökkent volna, hanem növekedett általuk. A gyümölcsösben kaptak helyet a nyári programok idején a lakósátrak, ahol reményeink szerint a jövőben kicsi, 2-3 személyes házak (tiny house) veszik át az évenként felállításra kerülő sátrak helyét.

Nem csak az építmények, hanem zöldfelületek is folyamatos gondozást igényelnek. Ehhez szükség volt fűkaszára, kistraktorra is. Hosszú évekig a régi eszközöket javígtattuk nem kis kreativitással, míg végül újat vásároltuk, amikor már sokkal több energiát vett igénybe a sokszor csak rövid ideig életképes javítgatás. Nem egyszer a tagjaink eszközeinek bevetésére is szükség van. Ezeket mindenki önzetlenül bocsátja rendelkezésre a közös és akár a személyes dolgainkhoz is.

A fűtés, a melegvíz korszerűbb eszközökkel való ellátása elsősorban anyagi ráfordítást igényelt. Tartályos gázzal tudunk csak fűteni, hiszen itt a tanyavilágban nincs vezetékes gáz, a kazánok elhelyezésére is csak a padláson volt lehetőség. Alternatív fűtőberendezések (pl.: fa) elhelyezését melléképületek hiányában nem tudtuk megvalósítani. A régi gázkazánokat kondenzációs gázkazánokra cseréltük, hogy legalább a hatékonyságon javítani tudjuk. A gázfűtésű bojlereket pedig villanybojlerekre, hogy nyáron ne kelljen gázt vásárolni. Szeretnénk megújuló energiát használni, de ezek feltételei olyan mértékű kihívást jelentenek, amelyet eddig nem tudtunk biztosítani.

A villanyhálózat, vízvezeték kiépítése az udvaron és a házban a biztonságos működés egyik feltétele, amelyet évről évre a szükségleteknek megfelelően valósítottunk meg.

Az utóbbi 5-6 évben már elértük, hogy a ház kitermeli az üzemeltetéshez szükséges költségeket. Törekszünk arra, hogy takarékosan, de a fejlesztésre mindig készen gazdálkodjunk. A fejlesztés nem csak a tárgyi eszközök, építmények, korszerűsítést jelenti, hanem az itt dolgozók munkájának megfizetését is, ami évről évre, még ha minimális mértékben is, de emelkedett. Mindaz, amit e cikkben leírtam persze nem úgy jött létre, hogy minden munkát pénzben megfizettünk. Kellott ehhez a kreativitás, a sokrétű gyakorlati tudás, az ötletek és legelsősorban az összefogás. Minden döntésünket közösen hoztunk meg.

Sok olyan apró dologról nem esett szó ebben a cikkben, ami ahhoz szükséges, hogy egy közösségi hely és a közösség maga is folyamatosan „üzemképes” legyen. Az ennél mélyebb részleteket szívesen megosztjuk azokkal, akik ide látogatnak hozzánk, akár képzésre, akár nyári egyetemre, akár „csak úgy” erre járnak.

Végjegyzetek:

^[1] <https://kofe.hu/parola/parola-folyoirat/a-felso-kiskunsagi-kozossegfejlesztoi-folyamat-eredmenyei-es-nehezsegei/>

^[2] <https://kofe.hu/parola/parola-folyoirat/a-kunbabonyi-kozossegi-ongyogyito-kert-es-a-permakultura/>

Szerző:

Mészáros Zsuzsa közösségfejlesztő, szövetkezetfejlesztő, tanár. 1992-ben ismerkedett meg a közösségfejlesztéssel, majd hamarosan kapcsolatba került angliai szövetkezetfejlesztőkkel, ami jó alapot adott számára a további tanuláshoz. A közösségfejlesztők között a szövetkezetiség állhatatos képviselőjévé vált. Országszerte sok közösséget segített a közösségi vállalkozásról való gondolkodásban. 1997 óta dolgozik a Felső-Kiskunságban, ahol az utóbbi 10 évben Kunbábonyban, a Civil Kollégium fenntartásának, fejlődésének motorja, a helyi szövetkezet elnöke. A Községfejlesztők Egyesületének tagja 1993 óta.

Újra együtt

2022/4

Volt a közösségfejlesztés szakmai kialakulásának egy fontos (történeti) szakasza, amikor a művelődési tevékenységet megújító szakemberek egy csoportja Nyitott ház névvel országos kísérletbe kezdett. Egy szakmai műhelyt alapítottak, amelyben új funkciókat, új szerepeket kerestek és alakítottak ki azokon a településeken, ahol éltek – dolgoztak. Ez a lépés és az a társaság – később Kollégiumnak nevezte önmagát ez a kör – jelentős érdemeket vívott ki az utóbb közösségfejlesztésnek nevezett szakmai tevékenység hazai kialakulásában.

A Beke Pál és Varga Tamás által vezetett műhelynek egyebek mellett tagja volt egy rendkívül temperamentumos pécsváradi fiatalember Kígyós Sándor. Ő később, a művelődési házi tevékenység mellett a képzőművészetben, majd Pécsen, az egyetemi katedrán is nagyon komoly figyelmet, érdeemet, tekintélyt vívott ki. Kígyós, Balipap, Takács Péter, Markolt Endre, Kecskeméti Sedivi Lilla, Alföldi Albert, Kovács Flórián, Vattay Dénes és még vagy féltucatnyian, ezekben az években (a 80-as, 90-es évekről van szó) intenzív felfedező/alapozó munkát végeztek, s később részben iskolateremtő szakmai és baráti szálakkal kötődtek – kötődünk egymáshoz is. (E körhöz tartozott még Hallgató Éva, részben Makovecz Imre, kicsivel később Vercseg Ilona, Koncz Gábor, s e sorok írója is.)

A Kollégium tagjai közül Kígyós Sanyi igen fiatalon – 41 éves korában, egy drámai betegség következtében, váratlanul eltávozott. Ekkorra már számtalan kiemelkedő jelentőségű szobra állt Pécsen és más településeken is. Akkor az ittmaradtok, az ő emlékére, Kígyós díjat is alapítottak, amit több mint egy évtizedig ápoltak.

Közben évtizedek teltek el, sokan a Kollégium tagjai közül szintén az elíziumi mezőkön járva követik őt, de a közelmúltban egy érdekes esemény zajlott, amely komoly társadalmi figyelmet kapott.

Kígyós Sándor és lánya Kígyós Borbála – aki szintén nagyszerű művésszé érett -, közös kiállítását rendezte meg a Dombóvárra visszaérkezett Balipap Zsuzsa.

Kígyós Sándor szobrászművész és Kígyós Borbála képzőművész, designer **ÚJRA EGYÜTT** című nagyszerű kiállításán apa és lánya kiemelkedően izgalmas alkotásait együtt láthatta egy hónapig a közönség, a Dombóvári Művelődési Ház Majoros Galériájában.

<https://www.infodombovar.hu/hirek/olvas/megnyilt-kigyos-sandor-es-kigyos-borbala-ujra-egyutt-cimu-kiallitasa-2022-10-06-150000>

A Máltai Szimfónia program

2022/4

Mit üzen a rádió?

A Máltai Szimfónia a Máltai Szeretetszolgálat szociális programja, amely a zenét eszközként használja annak érdekében, hogy a hátrányos helyzetű, iskolai problémákkal küzdő gyermekek társadalmi beilleszkedését segítse.

Mikor és miért vágtak bele ebbe az esélyteremtő, felzárkózást segítő programba, mit ad a program a résztvevő gyerekeknek, miért gondolták, hogy a zene a legjobb eszköz a nehéz körülmények között élő gyerekek felzárkóztatásához – ezekről is beszélgetett Péterfi Ferenc Báder Ernővel, a Máltai Szimfónia Program művészeti vezetőjével a Civil Rádió Reggeli című műsorában.[\[1\]](#)

Péterfi Ferenc (PF): Bécsben léptek színpadra a Máltai Szimfónia Program növendékei körülbelül egy héttel ezelőtt, és közel egy óras előadásuk volt. Erről kérdezzük Báder Ernőt, a Máltai Szimfónia Program művészeti vezetőjét.

Mi volt a koncert repertoárja, hogyan sikerült – egy pár szót erről szóljon, aztán egy kicsit majd a programról szeretném faggatni.

Báder Ernő (BE): Hát a repertoár gyakorlatilag úgy került összerakásra, hogy a Danubia Zenekarral a Zeneakadémián ebben az évben háromszor is színpadra léphettünk, és ezekből a számokból lett összerakva. Általában úgy választjuk meg a számokat, hogy amit a gyerekeink szeretettel és nagyon nagy büszkeséggel szoktak játszani, azokat egy picit mi áthangszereljük, és gyakorlatilag ezekből tevődött össze a műsorunk. De mivel egy szocializációs, integrációs programról beszélünk, kértem a gyerekektől, hogy tanuljanak meg klasszikus darabokat, vagy éppenséggel játszanak egy tangót. Volt benne népdal is, a Tavaszi szél, A csitári hegyek alatt és különböző magyar, roma és román cigány népdalok is.

PF: Milyen volt a fogadtatás?

BE: Nagyon nagy szeretettel fogadtak minket, és mi is nagyon nagy örömmel mentünk, jókedvvel telt az egész utazás. Számomra nagyon nagy öröm és boldogság volt az egész utazás úgy kompletten, és nem csak a koncert, hanem maga az utazás is a gyerekekkel – öröm velük együtt lenni.

PF: A Civil Rádióban a máltaiak felzárkóztatási programjairól sokszor beszéltünk már, nagyon erősen a mi alapértékeinkhez kapcsolódik, amiket tapasztalunk. És, hogy a zene területén egy ilyen művészeti csoportot, művészeti programot is működtetnek, ez különösen érdekes számunkra. Nézem azt a listát, ahol felsorolják azokat a településeket, ahonnan a gyerekek jöttek. Tarnabod, Tarnazsadány, Monor, Göncruszka, Nagycserkesz, Pocsaj, Tiszabura, tehát az országnak a leginkább hátrányos helyzetű térségeiből, és azt hiszem, hogy itt vannak a felzárkóztatási programjaik. Hogy épül föl, vagy mi ennek a művészeti programnak az esszenciája?

BE: Mint mondtam, ez egy szocializációs, integrációs program elsősorban, és 10 év alatt eljutottunk oda, hogy ez most már valamilyen

szinten tehetséggondozás is. Az én diákjaim között vannak olyanok, akik már a Bartók Béla Konzervatóriumba járnak, és itt kezdtek, a Szimfónia Programban, zeneiskolákba járnak. Mindegyikük szakmát szerzett, gimnáziumba járt. A mi szakmai részünk úgy néz ki, hogy bemegyünk a gyerekekhez, akkor toborzást, hangszerbemutatót tartunk, és a gyerekek kiválasztják a hangszereket. Aztán elkezdünk velük foglalkozni. Mi színekkel és számokkal dolgozunk. A zeneelméletet próbáljuk picit más irányba elvinni. Akit jobban érdekel a zene, a későbbiekben tanul majd zeneelméletet. Mi csak a számokkal, színekkel kezdünk el játszani, elneveztük a húrokat is színekkel. Be vannak vonalazva a hangszerek, és tudják azt, hogy melyik ujjukat hová kell rakni. Így nagyon-nagyon hamar élményszerűvé válik a tanulás, zenélés. Magát az élményt még jobban kiteljesíti, hogy zenekarba juthatnak. A Máltai Szimfónia Program mottója is arra utal, hogy a zenekart mint szocializációs eszközt használjuk. De ezt még megelőzi az, hogy a tanárnak bensőséges kapcsolatba kell kerülnie a gyerekekkel a zenei órán és a zenén, a hangszeren keresztül. Nagyon közel kerülünk a gyerekekhez, és aztán integrálódnak egy zenekarba. A zenekar adja azt, hogy nyitottabbak lehetnek a gyerekek, mert más világot, más utakat mutatunk nekik. Teljesen mindegy, hogy a gyerekekben rejlő tehetség milyen területű. Sokkal-sokkal felszabadultabban ki tud belőlük jönni, mert nyitottabbak lesznek az emberek felé és a világ felé.

PF: Ha jól értem, itt a zene kapcsán nem feltétlenül művészeket akarnak nevelni, bár nagyon nagy örömet jelent, hogyha ez sikerül, hanem hogy a zenét eszközként használják a kibontásra.

BE: Így van, tökéletesen így van.

A Máltai Szimfónia a bécsi Wiener Konzerthausban

PF: A települések, ahonnan a gyerekek jönnek – Göncruszka, Észak-Zemplénben van valahol, Nyírmihálydi, mondjuk talán nem olyan távol, Tarnabod, Tarnazsadány – egymástól távol vannak. Hogy sikerül találkozni, hogy tudnak együtt lenni, vagy mindenütt helyi programok zajlanak?

BE: Minden településen helyi program van, most 54 helyszínen vagyunk ötvenöt tanárral, hetente 6-700 gyereket érünk el. Hatalmas a távolság közöttünk, de mégis egy nyelvet beszélünk, mert gyakorlatilag ugyanaz a szakmai módszertanunk, és ugyanaz az anyag is, amit tanulnak a gyerekek. A találkozásokra jönnek Pécsről, Heves megyéből, Nyírségből, Borsodból. Összeülnek a gyerekek, és megszületik valami csoda, merthogy mindenki nagyon messziről jön, nagyon nagy távolságból, és mégis közös nyelvet beszélünk. És amikor megszólal együtt a zenekar, már az is nagyon-nagyon közel hozza a gyerekeket egymáshoz. Beülnek a zenekarba, bármennyire távoliak és ismeretlenek egymásnak, ugyanazt a zenét játsszák, ugyanabban az örömben van részük, és ugyanúgy tudják egymást segíteni a zenén keresztül, a zene adja nekik ezt a pluszt.

PF: Éppen kérdeztem volna, hogy mit ad a résztvevőknek ez a program, de most akkor ezt nagyon érzékletesen elmondta.

Jól értem, hogy egy-egy településen zajlik a program helyi eleme, és ebből kiválasztódnak gyerekek, akik aztán a zenekari programba kapcsolódnak?

BE: Ez úgy működik, hogy minden településen harmadik osztálytól nyolcadik osztályos korig foglalkozunk gyerekekkel. Az osztályokban építünk zenekarokat, emellett van egy országos nagyzenekarunk, és most fogunk majd egy országos kis zenekart is összeállítani. A nagyzenekarban jobbra ötödikes, hatodikos, hetedik osztályos gyerekek vannak és azok a gyerekek, akik már elballagtak tőlünk, de még itt vannak nálunk, és már tanársegédként visszajárnak. Elindult egy ilyen körforgás is. A nagyobb gyerekek visszajárnak, és ők is a zenekarban vannak. A kis zenekar, ami most épül, inkább a harmadik-negyedik osztályos gyerekekből fog összeállni.

PF: Tehát akkor a zenei nevelés első lépcsőfokai inkább ilyen hétköznapi dolgok. Amikor zenekarban játszanak helyben, az még egy középszint, de amikor a nagyzenekar összejön, amikor tényleg sokfelől jönnek, az az igazi ünnep?

BE: Így van. Az az igazi kiteljesedés. Hála a jóistennek, tényleg eljutottunk oda tíz év alatt, hogy művészeti színtről tudunk beszélni. És pont ezt a kiteljesedést testesíti meg az országos nagyzenekar. Minden egyes település, minden gyerek azon dolgozik folyamatosan, hogy ebbe a nagyzenekarba bejuthasson.

PF: És a szülők, a gyerekeknek a környezete mit szól ehhez a dologhoz?

BE: Nagyon támogatják. Az elején azért picit nehezebben ment, nagyon nehezen tudtunk bejutni a szülőkhöz, hogy megértessük és elfogadtassuk velük, de hát a zenére nagyon nyitottak ezek az emberek. És a program eljutott most már oda, hogy ha hangszerbemutatóra megyünk, akkor már az óvodások is azzal várnak, hogy én már tudom, hogy hegedűs szeretnék lenni, én gitáros, én cimbalmos.
PF: Tehát az első érintés az az óvodai hangszerbemutató, vagy ez a nagyon korai hangszerbemutató, amikor először egymással találkoznak Önökkel?

BE: Ez úgy működik nálunk, hogy például most országos szinten lesz karácsonyi koncert, oda meg vannak hívva az óvodások és az első-második osztályos gyerekek is. Ők is fellépők, adnak egy kis műsort a szimfóniás gyerekek mellett. A végén pedig van egy közös produkció, hogy már akkor megízleljék a Szimfónia Programnak a sikerélményét, és hogy milyen színpadon állni, milyen a zenekari légkör, amikor bent vagyunk egy zenekarban. Sokkal könnyebb a helyzetünk így, mert már óvodás kortól, kiscsoportos kortól megalapozzuk a Szimfónia Programnak a jelenlétét.

PF: Nagyon izgalmas lehet az, hogy az együttműködésnek egy más dimenziója jelenik meg. Nyilván a hétköznapi életükben hol rivalizálás, hol együttműködés van, de ez egy egészen új szint. Amikor visszatérnek a saját környezetükbe, hogy fogadják őket? Nincs-e irigység, vagy éppen felhajtóerőt jelent az, hogy valaki eljutott a zenekarba? Hogy zajlik ez a dolog, mik a tapasztalataik?

BE: Hatalmas felhajtóerőt jelent igazából, mert még többet gyakorolnak. A gyerekek büszkék azokra a társaikra, akik eljutottak oda, és valamilyen szinten idézőjelben azért a versenyszellem is kialakul közöttük. Vannak olyan gyerekek, akik nem is szimfóniások, de jelentkezni szeretnének, merthogy motiváló erő számukra, hogy utazunk és egy közösség vagyunk. Inkább azt mondanám a mostani nagyzenekarra, hogy az egy család. Nem egy csapat, nem egy zenekar, hanem egy család.

PF: Csak romák vannak a csoportban, vagy más hátrányos helyzetű gyerekek is bekerülnek?

BE: Más gyerekek is vannak. Göncruszkáról a Református Szeretetszolgálattól vannak gyerekek, köztük egyetlenegy roma gyerek sincsen. És pont ezért mondhatom, hogy ez egy család így együtt, merthogy a gyerekek a zenén keresztül megnyílnak egymásnak, nyitottak egymás felé, barátkoznak, közös éneklés megy a buszon. Közel kerülnek egymáshoz. Én úgy gondolom, hogy majd a jövőben, az életük során végig fogja kísérni mindegyik gyereket, hogy nem kell a rosszindulat senki iránt, mert hogyha tényleg nyitott vagy a másik iránt, akkor ő is az lesz irántad. Számomra az egyik legnagyobb siker ez volt ebben a bécsi utazásban.

PF: Nagyon jó hallgatni Önt. Közösségi munkával foglalkozva az a tapasztalatom, hogy nagyon fontos a különböző közösségeknek, és pláne, akik valamilyen módon hátrányos helyzetűek, vagy a társadalom perifériája közelében vannak, hogy megtapasztalják a saját erősségüket, hogy képesek valamire. Úgy hallom ki ebből a programból, amit mond, hogy ez a program ezt a

lehetőséget nagyban megteremti.

Kitartással vagy összetartással, fegyelemmel kapcsolatosan vannak-e tapasztalataik, küzdelmet jelent, vagy könnyedén mennek ezek a dolgok?

BE: Itt is visszatérnék arra, hogy tíz évvel ezelőtt nagyon nehezen ment, nehezen tudtunk elindulni. De hát azóta eltelt tíz év, több generáció nőtt fel, és az egymást követő generációk mind-mind továbbfejlődtek a másiktól.

A buszon megdicsérte a gyerekeket a buszsofőr – de ez most már körülbelül két éve így működik –, hogy ő még ilyen csoportot nem vitt, akik végig énekeltek, jól viselkedtek, nem szemeteltek. A gyerekek nagyon jól tudnak viselkedni, nagyon jól kezelnek mindent. Volt olyan szálloda, ahol a szállodatulajdonos odajött hozzám azzal, hogy gratulálni szeretne a gyerekekhez. Voltak már nála gyerekek, gyerekcsoportok, de hogy ennyire jó viselkedni, intelligensnek lenni, segítőkésznek lenni! A gyerekek beálltak a pincéreknek segíteni, semmi hangosság, semmi rosszalkodás, futkosás. Volt olyan, hogy Nagy Kálmán programvezető barátommal, bent ültünk az étteremben, csak mi ketten voltunk, akik tíz évvel ezelőtt is már ott voltak, és csak néztünk szét az étteremben, hogy ez számunkra hihetetlen. Tíz évvel ezelőtt mi ezt álmodni sem mertük volna.

PF: Vannak-e olyanok a korábbi zenekari tagok közül, akik a zenész pályát választották, tehát akiknek hivatása lett ez?

BE: Igen, például a Burai Lajoska, az én növendékem. A múltkor volt egy motivációs nyílt napunk, és akkor bemutattam őt, hogy a Lajoska volt a növendémem ezelőtt nyolc vagy kilenc évvel. Hát a Lajoska, az én picicé Lajoskám, már most két fejjel magasabb, mint én, és a Bartók Béla Konzervatóriumba jár, harmadéves hallgató, és főiskolai tervei vannak. Ő a zenei pályát választotta. Van a Botos Márton, ő a Farkas Ferenc Zeneiskolába jár most, ő is a konzervatóriumba fog felvételizni a jövő évben. Emellett egyébként angoltanárnak és újságírónak tanul. A Snétberger tábortan most is van három vagy négy gyerekünk, úgyhogy nagyon sokan a zenei pályát választják. Én úgy gondolom, hogy a Szimfónia Program ahhoz is hozzá tett nagyon-nagyon erőteljesen, hogy nekem vannak olyan gyerekeim, tényleg gyerekeim, tizenkilenc éves nagy csajok már, akik szakmát szereztek, különböző szállodákban dolgoznak, külföldre, hajóra mennek.

PF: Igen, itt nem is az extrém teljesítmények a legfontosabbak, hanem hogy a hétköznapi életben jól megtalálják a saját helyüket. Ez a legnagyobb szó szerintem, ezen kívül már szinte csak egy kis hab a tortán, hogy még nagyon jó szakmai karrierjük is lesz. Nagyon szépen köszönöm! Az elmúlt percekben Báder Ernőt, a Máltai Szimfónia Program művészeti vezetőjét hallottuk – jó volt hallgatni, és kitartást kívánunk Önöknek, gratulálunk!

Végjegyzet:

[1] Az alábbi szöveg egy rádiós beszélgetés leírata, sok helyen az élő beszéd spontaneitását és áramlását követi – ezért nyelvileg esetenként kicsit pongyolább.

Szerző:

Péterfi Ferenc eredetileg Újpalotán népművelő, majd közösségfejlesztő. Később az NMI és jogelődjeinek a Közösségfejlesztői Osztályán dolgozott, majd az osztály vezetője lett. Falusi és városi terepmunkákban vett részt, egyetemi, szakmai és civil képzések oktatója, konferenciák szervezője. A Parola folyóirat alapító főszerkesztője, évekig a Közösségfejlesztők Egyesületének titkára, majd elnöke volt.

A szervezés ereje — tanulmány az európai közösségszervező munkáról

2022/4

Könyvajánló

Megjelent a Közép- és Kelet Európában dolgozó közösségszervezők tapasztalatait, sikereit összefoglaló és a közösségszervező szakma fejlődését bemutató tanulmánykötet, "A szervezés ereje".

A tanulmánykötetben szó van a Lengyelországban zajló klímavédelmi munkától a Szlovákiában a roma közösségek küzdelmein át a római part beépülésének a megakadályozásáig, és még sorolhatnánk. A kiadvány fontos szerepet tölt be abban, hogy jobban megértsük a közösségszervezés szerepét a demokratikus civil társadalom építésében és a társadalmi igazságosságért és a környezeti fenntarthatóságért folytatott társadalmi mozgalmak megerősítésében.

Fontos módszertani segítség továbbá a társadalmi bázisuk bővítésére és az ügyeik sikerre vitelére törekvő társadalmi mozgalmak számára is.

Szerzők: Maroš Chmelík, Steve Hughes, Wioleta Hutniczak, Alexandru Palas, Marija Peric, Sebály Bernadett, Tikász Gáspár Bendegúz

A tanulmánykötet letölthető innen:

magyar nyelven: [v5 econ 13dec hu kicsi.pdf \(cka.hu\)](https://v5.econ.13dec.hu/kicsi.pdf)

angol nyelven: [Power-of-Organizing-FINAL-English kicsi.pdf \(cka.hu\)](https://Power-of-Organizing-FINAL-English_kicsi.pdf)

Ajánló a közösségi megoldások köréből

2022/4

Ökotárs évértékelő

Idén ebben a formában is szeretnénk megosztani veletek, milyen volt a 2022-es évünk, röviden értékeljük a hazai civil társadalom helyzetét a USAID Civil Fenntarthatósági Indexe segítségével, valamint arra is kitérünk, mivel készülünk 2023-ra.

Mindemellett pedig 30 évesek lettünk! Számunkra az elmúlt évtizedek munkája arról szólt, hogy Magyarországon erős, egészséges és virágzó civil társadalom jöjjön létre. Jövőre ugyanis izgalmas, új lehetőségeknek nézünk elébe: hamarosan kiírjuk azokat a pályázatokat, amelyek az Európai Unió civil társadalmat támogató programjának (Citizens, Equality, Rights and Values – CERV) részeként a hazai civil szervezetek és civil kezdeményezések számára is elérhetővé válnak!

Forrás és folytatás

<https://www.facebook.com/events/538463744504102?ref=newsfeed>

Támogató program önkéntesek fogadásához

Szívesen fogadnátok önkéntest az Európai Szolidaritási Testülettel, de kellene egy kis segítség? Szeretnétek gondosan felkészülni az önkéntesekkel való több hónapos együttműködésre?

Megtudnátok, mire kell figyelni, hogy a projekt sikeres legyen a szervezet és a résztvevő szerint egyaránt? Titeket vár támogató programunk!

Forrás és folytatás

<https://szolidaritasitestulet.hu/tamogato-program-onkentesek-fogadasahoz>

Az URBACT IV-et hivatalosan is jóváhagyták!

Az URBACT IV (2021-2027) nem forradalmi újítás, hanem evolúció. A program továbbra is támogatja az integrált, fenntartható városfejlesztésen dolgozó városokat az uniós együttműködésen keresztül. A meglévő hálózattípusok visszatérnek. Az URBACT IV projektek továbbra is a városi témák széles körét fogják lefedni, amelyek közül a városok választhatnak. Nagyra értékeljük azonban, ha a folyamat során figyelembe veszik a program átfogó törekvéseit: környezetvédelem, nemek közötti esélyegyenlőség, digitális témák.

Forrás és folytatás

<http://www.urbact.hu/node/784>

Fenntarthatóvá válhat-e Európa 2030-ra?

Utazz velünk az emlékek útján. Fedezd fel újra az elmúlt évek során megörökített történeteket és gondolatokat. Ez az írás először 2019-ben jelent meg, mégis aktuálisabb, mint valaha. 2019-ben az Európai Bizottság közzétette a régóta várt vitairatot, amelyben felvázolta az EU stratégiáját korunk két legnagyobb fenyegetésének, a szegénységnek és az éghajlatváltozásnak a kezelésére. A három évig készült dokumentum megerősíti az Unió elkötelezettségét a fenntartható gazdaság 2030-ig történő kiépítése mellett.

Forrás és folytatás

<http://www.urbact.hu/node/790>

EUROPEAN WEEK OF
REGIONS & CITIES

2003 - 2022

Jó gyakorlatok civileknek – a Régiók és Városok Európai Hete Brüsszelben

2022. október 10-13. között került sor Brüsszelben a Régiók és Városok Európai Hete elnevezésű programra, melynek keretében több mint 300 virtuális és hibrid úton szervezett konferenciát és szemináriumot tartottak. Ezek négy fő témára összpontosítottak: zöld átmenet, ifjúsági szerepvállalás, területi kohézió és digitális átállás. A rendezvény során számos – a civil szereplők részére is konkrét és gyakorlatias információkat nyújtó – esettanulmányt mutattak be.

Forrás és folytatás

<https://europeanhouse.hu/jo-gyakorlatok-civileknek-a-regiok-es-varosok-europai-hete-brusszelben/>

Civil tudomány

A társadalmi szerepvállalás inspiráló példái a Horizont Európa keretében

Az Európai Bizottság összeállított egy olyan információs csomagot, amely a **civil tudomány** (citizen science) inspirálói példáit mutatja be, ezáltal segíti a pályázókat abban, hogy a bevált gyakorlatokra építve tervezzék meg a Horizon Europe program adott pályázati felhívásaiban elvárásként megjelenő polgári és társadalmi szerepvállalást.

Forrás és folytatás

<https://cordis.europa.eu/article/id/435872-citizen-science-inspiring-examples-of-societal-engagement-for-horizon-europe/hu>

Szerző:

Huszerl József közösségfejlesztő, a Pályázatfigyelő (PAFI) főszerkesztője, a Közösségfejlesztők Egyesülete Felügyelő bizottságának elnöke, a *Parola Ajánló a közösségi megoldások köréből* rovatának szerkesztője.

A Közösségfejlesztők Egyesületének hírei

2022/4

Egy hír Békéscsabáról, régi társunk és barátunk Pocsajiné Fábián Magditól

A Csiga utca podcast (a Csaba Hangja című oldal *a szerk.*) vendége voltam, az interjú majd csak jövő év elején hallható, de addig is látogassatok el a <https://anchor.fm/csigautca> oldalra, ahol máris értékes beszélgetéseket találtok!

2023-ban jelentős új pályázati forrás nyílik helyi, térségi és országos szervezetek számára

Az Európai Unió „**Polgárok, egyenlőség, jogok és értékek**” programjának köszönhetően nyílik az új pályázati

forrás szervezeteknek.

Az *Ökotárs Alapítvány* vezette négytagú konzorcium sikeresen pályázott az Európai Unió valamennyi tagállamában elérhető program magyarországi megvalósítására. A konzorcium,

amelynek további tagjai az *Autonómia Alapítvány*, a *Kárpátok Alapítvány-Magyarország* és a *Közösségfejlesztők Egyesülete*, összesen 4 millió eurós forráshoz jutott, amelyből a következő 3 évben nyílt pályázatok útján fog támogatást adni a jogállamiság, a demokrácia, az egyenlőség és az emberi jogok védelme és népszerűsítése érdekében dolgozó hazai civileknek.

Visszajátszás újraírás – tréning Sepsiszentgyörgyön

A **Visszajátszás- Újraírás projekt** partnerszervezetének playbackesei: a Sepsi Playback Társulat a náluk zajló tréningen. Céljuk elindulni a közösség építés útján. Beszélgetés Fazakas Enikővel a társulat művészeti vezetőjével, céljaikról és terveikről, hogyan mozdulnak a közösségek felé.

<https://drive.google.com/.../15TdmYv4Xsg7DQronsKT.../view...>

Magánbeszélgetésből lett interjú: Komatál a Belvárosban is

Tóth Vivien barátunkkal készült rövid beszélgetés, amely a Civil Rádióban hangzott el, s amely a környék kismamái spontán önszerveződésének folyamatát mutatja be.

<https://anchor.fm/117-perc/episodes/Komatl-a-Belvosban—a-jtsztri-kismmak-sszefogtak-e1r01dh>

Egyesületünk magyarországi partnere ebben a munkában a Szatmári Kistérségi Alapszolgáltatási Központ Nagyecsed, amely intézmény átalakításán dolgozunk, mégpedig az idősek nappali ellátásán, hogy ez a szolgáltatás közösségi módon működjön. A műhelykonferencián bemutattuk azt, hogy hol tartunk most a folyamatban, illetve a résztvevőket arra hívtuk, hogy az eddigi eredményeket értékelésében és a folytatás továbbgondolásában legyenek partnereink.

A munkánkról a kofe.hu oldalon indított blogban lehet bővebben olvasni:

<https://kofe.hu/szakmai-programjaink/nagyecsed-kozossegi-alapu-szolgalattasok/>

GLC-CKA Reunion 2022 és jelentkezés

2022. november 16-20 között zajlott Budapesten és Pécsen a GLC Professional Fellows Program 10. évfordulója alkalmából rendezett Reunion 2022 négy napos eseménye.

A Great Lakes Consortium [GLC Teach Democracy](#) és a Civil Kollégium Alapítvány közös rendezvénye amellyel, hogy a közösségszervező szakma fontosságát, fejlődését szeretné szemléltetni, kiváló lehetőség arra, hogy a 10 éves programban részt vett, Amerikából és Európából érkező mintegy 70 tanuló és mentor találkozhattak, és megoszthatták egymással az azóta megszerzett tapasztalataikat.

Megható pillanatokat éltünk át a 10 éve kezdődött program első résztvevőinek emlékezései által, és a kiérdemelt elismerő oklevelek átadásakor.

Immár lehet jelentkezni a program 2023 őszi és 2024 tavaszi hat hetes ösztöndíjára: https://glc-teachdemocracy2.org/open-application-for-european-participants-in-the-glc-professional-fellows-program-fall-2023-and-spring-2024/?fbclid=IwAR3e2kQS3_ntQoCoJ50VOTr43CBAQcOAZxeieL-Bxjd6XDFe2WJtHZ2rc94

